

Cena 1'50 din

Edinost

Človeku ukaz je: ljubiti!
ne: klati!
Zdaj svet pa gori kakor v
zarji krvi:
Kdo kriv je, da človek člo-
veka mori?

Igo Gruden

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopalniška ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsako soboto
Velja letno 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 60 din
Rokopisi se ne vračajo - Pošt. šek. rač. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglasni po ceniku

Na ogled brezplačno! Obdržite!

Zdaj pošiljamo na ogled nadaljnjim novim naslovnikom po pet zaporednih števil (štev. 23/10. VI.—27. 8. VII. 1939), št. 26. od 1. julija s položnico. Teh števil ni treba vračati. Nadaljnje številke bomo pošiljali tistim, ki bodo do te tednik naročili — zadostuje dopisnica — ali nakazali vsaj del, to je najmanj za 3 mesece din 9'— naročnine. Ne zavržite nobene položnice! »Edinost« naj gre iz rok v roke med prijatelje! Cenj. zaupnike prosimo za sodelovanje!

Uprava »EDINOSTI«
Maribor, Kopalniška ulica 6

Nekaj o mednarodnem pravu

Zgodovina mesebojnega sožitja med narodi nam razkriva najrazličnejše oblike mednarodnih odnosov. Morda najzanimivejši in najbolj zapleteni so ti odnosi pri Rimljanih, ki so v svojem mednarodnem pravu poznali celo lestvico narodov od »sovražnikov«, ki so se kmalu izpremenili v »podložnike«, pa do »prijateljev« in »zaveznikov«. Razlike med vsemi temi nazivi so bile znatne, deloma v ohranitvi nekkih oblik samostojnosti, deloma v davščinah. Toda vse te »prijatelje« in »podložnike« je družila prav za prav skupna usoda, to je izguba samostojnosti in sužnost, ki je imela pač razna imena, kajti pri enih kakor drugih je ostala odločilna pri eni volji zmagovitih Rimljanov, čeprav je bila enkrat izrečena skromno kot želja, drugič pa strogo kot ukaz. Neizpolnjevanje enega kakor drugega bi izzvalo strahotno maščevanje.

Od tedaj je minilo že skoro dvatisoč let in vendar so se razmere v mednarodni politiki le deloma izpremenile. Pojmi so dobili včasih (ne vedno!) druga imena, a stvar je ostala v svojem bistvu ista kakor je bila pred dva tisoč leti: Ker bi bil proti vsemu svetu na enkrat pomenil za vsako državo danes, ko se človeštvo čuti kot celota, bolj kakor pred dva tisoč leti preveliko preizkušnjo moči, si je bilo treba za fisti čas, ko si je hotel stari Rim podvreči kako sosedo, zagotoviti vsaj nevtralnost, če že ne aktivno pomoč drugih sosed, ki so mogle priti nekoliko pozneje na vrsto...

Toda v eni točki so bili stari Rimljani vendar odkritosrečnejši od svojih današnjih posnemovalcev. Kadar so si oni pri njih kakeš kos zemlje, ni bilo nobenega dvoma, kedaj se — kakor bi človek danes zapisal — »začno sovražnosti«.

Danes se je pri pogajanjih za angleško-rusko zvezo izkazalo, da to že dolgo ni več tako enostavno in jasno. Ko so se gospodje diplomatije začeli pogajati, je padla beseda »v primeru napada«. Pa se je nekdo spomnil in vprašal: »Kedaj se prav za prav začne napad?« Na videz je odgovor na to vprašanje kaj enostaven: »Toda, ko se prične streljati«. Toda danes se za to streljanje ne potrebuje več mnogo časa, posebno, če je napadena država izdajala svoj denar tudi za druge stvari, recimo za kruh in maslo, in ne začetek streljanja že zadnje dejanje, tako rekoč že epilog k tragediji. In prav zgodovina zadnjega leta je pokazala, da ta epilog niti ni nujno potreben. In če gre za pomoč takim državam, je treba že mnogo prej pričeti. Saj je napadalnost kake države silno raztežitiv pojm. Začne se n. pr. že s propagando, ki skuša po možnosti podpreti vse sredobežne sile narodnih manjšin, med ostalimi pa izpodkopati uveljavljeno oblast in prikazati v priključitvi na večjo državo edino rešitev iz pekla kar naravnost v raj. Temu sledi gospodarska priključitev na večjo in močnejšo državo. Tei gospodarski priključitvi sledi gospodarska podreditve in končno gospodarsko izkoriščanje državi- ce, ki večjo državo gospodarsko izpopol-

Domovina in edinstvo

Vladimirja Levstika roman »Gadjegnezdo« je danes skoraj pozabljen. Redkokdo ga ima na častnem mestu v knjižnici — kar je končno razumljivo, saj je izredno verna slika med in povojnih razpoloženj in nazorov, ki so se v mnogem spremenili. In vendar! Na nekem mestu pravi stara posestnica Kastelka v navalu slovenskega patriotizma: »Rajši, da vzame naš hudič, ko njihov bog!« Ta na videz bogokletna fraza je le izraz spoznanja, da so narodno čutenje, jezik in svoboda svojega izražanja take vrednote, da spričo njih človek tudi žrtvuje, zavest, da drugi z njim dobro postopa; da so v življenju narodov slučaj, ko si damo rajši od lastnega človeka delati krivico, kakor pa sprejemati (le navidezno) pravico iz roke tujca, ali človeka, ki je v tujčevi službi. Besede Levstikove Kastelke so tudi še danes aktualne za vse Jugoslovane, katerih ogromna večina prav tako čuti. Prav v novejšem času so mnogi poskušali izrabljati to, kar površni ljudje imenujejo »domačo neslogo« ali »slovansko neslogo« v svoje nečedne na-

mene. Toda ti ljudje naj si le dobro zapomnijo, da bomo lastno hišo v vsakem slučaju uredili sami in domače razlike v mišljenju in kar je mnogo važnejše, v kulturnem in gospodarskem udejstvovanju ugladili sami in brez pomoči tujcev, ki izpovedujejo protičlovečanske nazore, take, ki so našemu ljudstvu globoko tuji, kakor so v bistvu tuji — vsakemu narodu na svetu.

Kajti kljub vsem nevesočnostim je Jugoslavija v teh dvajsetih letih napredovala do skupne zavesti, ki jo čuti posebno mladina, tista, ki je zrasla na lastnih tleh in v svobodni državi.

Menda je najbolj podel način zavojevanja tisti, ki sugerira državljanu občutke manjvrednosti. V starih avstrijskih šolah so otrokom sistematično vcepljali, da je vse, kar je zraslo doma manj vredno, zato ni čuda, da je bilo večkrat tako, kakor poje Prešeren: »Le tujce so čistile Kranjceve množce«. V novi domovini Jugoslaviji se je mladina vendar spoznala z našimi južnimi brati in to mnogo boljše, kakor včasih večina najbolj gorečih ro-

doljubov, ki jim je bila vsled razmer še lastna kultura problem. In kljub temu, da se pri nas ni vršila notranja kulturna propaganda niti sistematično niti smotno, je vendar napredovala in nekateri južni avtorji, kakor Krleža, so se dovolj krepko vsidrali tudi v Sloveniji. Mi danes vemo, da vodi pot do skupne zavesti le preko intenzivnega občutja domačije. Prese- netljivo močna narodna zavest naše slovenske mladine nas more le zelo veseliti, prav tako pa že krepka zavest za vso državo.

O nečem si moramo biti klub temu na jasnem: Vse navdušenje naše mladine je šele pogoj za dokončno ureditev vseh naših vprašanj. Zares mirni bomo lahko šele takrat, ko bo domovina res vsakomur za dobro delo odmerila dober delež, ne skromen delež, ki ga meri skop gospodar, temveč obilen in bogat, kakršnega meri mati otroku. Šele takrat bomo mirni, ko bo za vsakogar dovolj kruha in kulture, dovolj vsega, kar človek potrebuje za življenje.

Prosveta na naši vasi

Da trpi naša vas vsestransko, vemo že dolgo in ni treba tega še posebej dokazovati. Dejstvo je namreč, da je bila zaposlavana ves čas samostojnega narodnega življenja tako v gospodarskem, kakor tudi v kulturnem pogledu, zlasti v nekaterih predelih Slovenije. Kmetije in vinarji so padali v posest domačih in tujih veleposestnikov, kar je vrglo našega malega kmeta v odvisnost in onemogočilo zlasti njegovo narodno življenje. Na drugi strani ga je stiskal davčni vijak in tako je povsem razumljivo, da se je moral posvetiti le borbi za borni življenjski minimum, če je še hotel obstati in da ni našel časa, da bi zadostil svojim prosvetnim potrebam. To stanje so občutno poslabšale tudi šolske prosvetne razmere; šestokrat je primanjkovalo in še primanjkuje na vaških šolah učiteljev in tudi številno šol samih je nezadostno. Tudi večno premeščanje učitelstva ni moglo prinesiti napredku pravih koristi. In, če povežemo še dvoje: tudi delo prosvetnih činiteljev ni bilo dovolj uspešno, da bi paralizirali vsaj kolikor mogoče kvaren vpliv neugodnih gospodarskih razmer na narodno življenje in še posebej, da bi zatrl propagando različnih tujih elementov, ki so poskušali in še poskušajo prikazati naše notranje razmere za nevzdržne, računajoč na lahkovernost in zagre- nelost našega obmejnega ljudstva. Nikakor ne smemo misliti, da so ti prosvetni činitelji našega podeželja, marveč bi morali biti v enaki meri tudi duhovniki, in tudi zdravnikov, odvratnikov in ostalih intelektualcev, ki izvršujejo kakršnokoli vlogo na naši vasi, bi ne smelo biti sram, posegati v kmečko prosvetno življenje in ga dvigati. Reči pa moramo, da spričo neenotnosti, ki vlada med prosvetnimi činitelji slovenskega podeželja, ni prišlo do združenega prosvetnega dela, ki bi zasledovalo široke in potrebne narodne smotre. Učitelje in duhovnike globoko loči svetovni nazor, ki je po krivici strahotna ovira vzgojnemu delu med ljudstvom; vsak dela na svojo roko in povsem jasno

je, da more biti uspeh v najboljšem slučaju le polovičarski. Intelektualci z akademsko naobrazbo pa se vsaj v večini obdajajo z nekim akademskim sijajem, ki bi nikoli ne bil ovira, če bi se njegovi nosilci v polni meri zavedali dolžnosti, ki bi jih morali v narodnem življenju prevzemati zlasti akademski poklici. Ta trojnost učiteljev, duhovnikov in akademskih izobražencev se je oblikovala torej tudi v trojno pojmovanje in način dela med narodom; nastala so nasprotja, zavoljo katerih je vsako izobraževalno prizadevanje razbito in ne vodi k enotnemu končnemu uspehu. Ostalim kvarnim vplivom na vasi se torej pridružujejo še ti, ki bi bili v normalnih razmerah in temeljitem poznanju ter zavedanju dolžnosti sicer nemogoči.

Spričo tako razkosanega, neenotnega dela med vaškim prebivalstvom in pa spričo mnogih škodljivih vplivov gospodarskega, političnega in prosvetnega značaja se torej prav nič ne smemo čuditi, da je postala mnogim našim kmetom in vinarjem narodnostna pripadnost zgolj gospodarska zadeva, ne pa posledica njihove kultiviranosti. Spomnimo se le žalostnega koroškega plebiscita in tudi malodušja, ki je oboledovalo nekatere dele slovenske zemlje v zadnjih tednih. Kje je vsemu temu izvor vemo. Vedeti pa moramo tudi, kako nedogledne posledice bi to utegnilo roditi v bodočnosti našga narodnega razvoja. Zato je treba na delo in popraviti, kolikor se popraviti da. Ljudstvu treba vrniti zaupanje in mu vzbuditi ljubezen do domovine; prikazati mu moramo pomen države zanj in njegov pomen za državo, da bo začutil, da nima le dolžnosti davčnih plačil, ampak še višje dolžnosti do domovine in do države. Njegovo izobrazbo je treba dvigniti toliko, da bo znal resnično presoditi nov položaj in ga seznaniti z resničnim svetovnim položajem iz domače perspektive. V ta namen pa se odpirajo našim prosvetnim činiteljem na vasi nove naloge: predvsem ta, da se združijo brez ozira

na svetovno-nazorske razlike v borbi za narodno povzdigo in da zasejejo med narod seme zaupanja, vere in ljubezni do tega, kar nam je najdražje. Nikdo, kdor javno deluje na vasi, ne sme biti izločen od takšnega dela, ki naj pomeni v zvezi z gospodarskim razvojem dvig vaškega kulturnega življenja in s tem obrambni zid za ohranitev narodne samobitnosti in proti tujim preračunanim ter škodljivim vplivom.

Kastovstvo, enakost, bratstvo

Kastovstvo, t. j. z drugimi besedami, tista stroga ločitev ljudi po stanovih, ki jih je treba od spodaj navzgor natančno častiti in, držeč se nenapisane etikete, prebiti paziti na primerno oddaljenost drug od drugega, da ne bi nastalo preveliko prijateljstvo ter bi zbog tega trpelo dostojanstvo, uradni ugled in čast. Čim višja je družba, tem bolj je v ljudi usidrano kastovstvo, ne glede na to, da so se tudi v akademski poklice in poklice z maturo pririnjili ljudje od spodaj, iz kmetškega, delavskega, obrtniškega, uradniškega stanu. A vzgoja — dasi živimo v socialno tipičnih časih, ko se ljudje mešajo in prerivajo v borbi za boljši položaj vsevprek v življenju — naredi iz našega mladega človeka dostikrat svojevrstno bitje, ki si domišlja neki vzvišen položaj, dokler ni spoznanje, da je življenje vendarle nekaj drugega, silnejše od domišljivosti. Kljub temu je domišljivost še vedno ogromna!

Toda čeprav je med sodobno razgledano mladino navedena naravna navlaka skoraj popolnoma izginila, je vendar med Slovenci še mnogo izrazitega kastovstva. Čim manjši je krog, tem bolj je vidno. Le pogledimo okoli sebe in opazujemo tu in tam našo malomeščansko družbico. Od spodaj navzgor tipično lakajstvo, plazenje po trebuhu. Ali ni to žalostno? Mar smo zares tako malo kulturni in je tako mala naša samozavest, da se še nismo odvadili plaziti se po trebuhih? Zares, ali ni to sramota? V časih, ki jih povdarjamo kot demokratične, bi se morali vsi čutiti popolnoma ravnopravne. Tako pa se zgodi, da se celo v družtvih, kjer je bratstvo predpisano, na račun bratstva greši ter povdarja socialna razlika. Treba je, da prekvasimo duše z drugačno miselnostjo, v bistvu pa vsepovsod poglobimo vzgojo k demokratičnosti.

Posebno poglavje je še razmerje uradov do preprostega ljudstva. Uradnik, od- nosno javni nameščenelec sploh, mora biti napram preprostemu človeku iz naroda kakor starejši brat napram mlajšemu bratu: dober, prizanesljiv, poučljiv. (16)

njuje, ker ima recimo drugačno gospodarsko ureditev. Za tem gospodarskim pritiskom pride politični pritisk. Najprej notranje politični preko manjšin, ki pričenjajo zahtevati vedno več, potem pa tudi zunanje politični pritisk. Ostalo opravi diplomacija in če ta odpove, kanoni in bonniki.

Po vsem tem se ni čuditi, da se diplomatije tedne in tedne pripravajo o vseh teh gotovo prav zapletenih vprašanjih, kajti vse pogodbe morajo sloneti na silno toč-

nih in jasnih postavkah, posebno v času in med državami, ki jih ne veže preveliko zaupanje.

Nam, ki smo daleč od politike in ki vse to presojamo bolj čustveno kakor razumsko, so vse te oblike mednarodnega oziroma meddržavnega sožitja tuje, kajti mi še vedno nismo tako napredni, da bi nam bilo samo po sebi razumljivo, da politika nima ničesar opraviti z zakoni etike in morale, to je z vprašanjem, kaj je pošteno in kaj je prav.

jad.

7 dni domačih vesti

* Nj. Vel. kralj Peter II. je naredil maturo, kar se je na dvoru dostojno proslavilo.

* V prvi letnik učiteljska v Mariboru bo letos sprejetih 80 dijakov in 40 dijakin. Prošnje za sprejem je predložiti ravnateljstvu do konca julija.

* Tujskoprometna zveza v Mariboru ima v četrtek, dne 22. t. m. popolne svoj letni občni zbor v hotelu »Orel«. Podano bo obširno poročilo o uspehu lanske tujske sezone in o smernicah za letošnje sezono.

* Družba sv. Cirila in Metoda ima svojo glavno skupščino letos v Ljutomeru, in sicer dne 2. julija.

* Radi dr. Stojadinovičeve interpelacije o pogajanjih med Cvetkovičem in Mačkom, ki dokazuje, da je Stojadinovič in njegovi najožj priatelji proti sporazumu, se sedaj tudi »Slovenec« že obrača proti njemu.

* Dostava pošte na Pohorje. Poštno ministrstvo je odredilo, da se ima v času sezone, to je od 15. junija do 15. septembra redno dostavljati pošto tujskoprometnim postojankam na Pohorju. Poštni urad v Hočah bo vsak dan razen nedelje dostavljal pošto Pohorskemu domu, Mariborski koči, Poštarskemu domu in sosednjim poletnim kolonijam, poštni urad v Rušah pa vsak drugi dan Ruški koči in penzionu Lobnici.

* Železnico Karlovac-Bihač bodo v kratkem začeli graditi. Krediti so že zagotovljeni iz štirimilijardnega posojila in napravljeni so tudi že vsi podrobni načrti. Te dni je bil komisijski ogled terena. Železnica bo velikega gospodarskega, tujskoprometnega in tudi vojaškega pomena za vso državo. Gradili jo bodo tri leta, ker bo imela mnogo predorov, škarp in mostov.

* Elektrifikacijo Gorskega Kotora bodo v kratkem vzeli v roke. Začeli so že s trasiranjem prve polovice daljnovoda od Zagreba do Vrbovskega, kasneje pride podaljšek do Sušaka n vrsto. Na omrežje bodo priključene vse občine daleč naokrog. Tudi elektrarno bodo v kratkem začeli graditi. V načrtu je tudi elektrifikacija železnice s Sušaka do Srpskih Moravic, za katero se zlasti zanimajo nekatere italijanske tvrdke.

* Več cestnih nesreč se je pripetilo zadnje dni v Mariboru in okolici. Policijsko predstojništvo poziva prebivalstvo, da se strogo drži predpisov cestno-policijskega reda, ki ni nikaka šikana, ampak je bil vendar izdan v interesu varnosti in življenja prebivalstva. Zlasti se imajo strogo držati predpisov kolesarji, ker je dokazano, da so s svojo nediscipliniranostjo zakrivili že toliko nezgod in celo smrtnih nesreč. Dobro bi tudi bilo, da bi se temeljni pojmi cestnega reda poučevali tudi v šoli, kakor je to že zdavnaj v nekaterih drugih državah.

* Belokranjski festival se priredi v nedeljo, 18. t. m. v Črnomlju. Prikazali se bod različni običaji in šege ondotnega prebivalstva. Na sporedu je tudi razstava črešenj in gledališka predstava na prostem.

* Lepo zmago je odnesel na konjskih tekmah v Zagrebu znani mariborski dirkač Franc Filipič. S svojo »Tosco« ter »Jankom« in »Orlovom« je v šestih dirkah odnesel kar pet zmag, znak, da so naši dirkači res prvovrstni, kar priznava tudi inozemstvo. Sicer pa je bil g. Filipič že pred leti zmagovalec v veliki dirki v Avstriji in je takrat postavil rekordni čas s svojim konjičkom naše domače reje.

* Prinos za narodni obrambni fond se začne v smislu finančnega zakona za tekoče leto pobirati s 1. julijem. Vsakdo si lahko sam izračuna, koliko mu bo odšteti od mesečne ali tedenske plače, ako si nabavi skrbno izdelano lestvico tega davka, ki jo je založila Mariborska tiskarna. Pripominjamo, da je izračunavanje prinosa precej komplicirano in da zato lestvica vsakomur prav dobro služi, posebno pa pridobitnim slojem.

* Prva radijska tvornica v Jugoslaviji bo s 1. julijem začela obratovati. Je to tovarna, ki jo je zgradil holandski Philipsov konzern v Pančevu pri Beogradu. Aparati te svetovne tvrdke bodo veliko cenejši, ker pač ne bo treba plačati carine in drugih dajatev, ki se pobirajo pri uvozu. Z novim letom bodo začeli izdelovati tudi žarnice (elektronke) za radijske prejemnike. Poslej bo naša država tudi na tem področju manj neodvisna od inozemstva.

SOTRUDNIKE IN DOPISNIKE prosimo, da pošljejo svoje prispevke najkasneje do vsake srede v tednu.

Vozel ob Baltskem morju

Pogajanja med Veliko Britanijo in Rusijo se vlečejo že tedne in tedne in še vedno ni prišlo do dokončnega sporazuma. Mali narodi gledajo že z nestrpnostjo in s strahom, drugi pa si že majejo roke, da iz te moke ne bo kruha.

Ves tisk, bodisi tisk demokratičnih držav, bodisi ruski tisk stalno zatrjuje, da je zveza med demokracijami in Rusijo nujna potreba enih kakor drugih in vendar pogajanja tako počasi napredujejo. Kje je temu vzrok?

Severno od Rusije in Poljske ležijo ob Baltskem morju tri drobne države: Litva (brez Klajpede 52.822 km² in 2 mil. 378.000 preb.), Letonska (65.791 km² in 1.965.000 preb.) ter Estonska (47.549 km² in 1.131.000 preb.) Vse tri države skupaj so torej za spoznanje večje, kakršna je bila Češkoslovaška, a imajo mnogo manj kakor polovico toliko prebivalcev. V primeru resnega napada bi se torej same nikakor ne mogle braniti. In vendar imata Poljska, posebno pa Rusija nujni

interes, da ostanejo vse tri države samostojne. Če bi na primer Litavsko zasedla kaka Poljski sovražna sila, bi se morala Poljska braniti proti trem stranem, kajti z Rusijo in Romunijo jo veže komaj ena četrtina dolžine vseh njenih mej.

Pa tudi Rusija bi mogla s kako zasedbo vseh treh baltskih držav priti v prav neprijeten položaj. Nekdaj so bile vse te tri države pod rusko nadoblastjo in tedaj je imela Rusija lep kos baltske obale. Danes je ruski izhod na morje silno ozek in kdor bi imel baltske države pod svojim protektoratom, bi mogel resno ogroziti Leningrad ter morda celo zapreti ruskemu brodogradu pot iz finskega zaliva. Tu je tudi vzrok, zakaj se Rusija brani utrjevanju Ålandskih otokov. Poleg vsega tega je treba še upoštevati, da se da iz Memela (Klajpede) v najkrajšem času zasesti letonsko strateško luko Lienaio, odkoder tudi v Rigo in potem na Estonsko ni več daleč. Ruske zahteve po jamstvu za meje baltskih držav torej niso prazne muhe,

ampak rusko življenjsko vprašanje.

Velika Britanija pa ima pri tem še vedno pomisleke. Deloma zato, ker še vedno upa na cenen sporazum z osjo, deloma pa, ker bi bila z jamstvom potegnjena v vojno že tedaj, ko bi se to zdelo Sovjetski Rusiji primerno.

Stališče teh držav samih je še dokaj razumljivo. Predvsem je treba vedeti, da so bile dolga leta pod rusko oblastjo in Rusom niso nič kaj naklonjene, vsaj njihovi oficijelni državniki ne. (Tako mora tudi tu delati današnja Rusija pokoro za nasilnosti stare carske Rusije). Ker se je njih osvoboditev izvedla v borbi proti sovjetom in ob pomoči nemških generalov, jih vežejo še danes precej tesne vezi na Nemčijo. In tako je mogoče, da se tri države branijo jamstva, ki jim ga hočejo nuditi vsi vesilesi sveta.

Kljub vsemu temu se bo, kakor je videti, našel način, da se bo tudi ta vozal preseljal.

Tientsin

Tientsin je mesto ob Rumenem morju in ima nekaj čez en milijon prebivalcev. To mesto je v zadnjem tednu kar čez noč zaslovelo. V mestu samem imajo t. zv. mednarodno koncesijo pod angleškim vodstvom, to je mestni okraj, v katerem prebivajo Nekitajci, ki se jim ni treba podvreči kitajskim ali japonskim zakonom, ker so pod svojo prav za prav vsem samostojno samoupravo. Tu je prišlo med Japonci in Angleži do ostrega spora, ki utegne imeti še dalekosežne posledice. V to mednarodno koncesijo so se baje zatekli nekateri Kitajci, ki so krivi političnih umorov na Japonce. Japonci sedaj zahtevajo brezpogojno izročitev morilcev (ki pa jim še niso ničesar dokazali) in sploh kontrolo nad to in vsemi koncesijami na ozemlju zasedene Kitajske.

Mednarodne koncesije, ki so mnogo starejše od japonskega napada na Kitajsko, so za evropske, pa tudi ameriške države velike trgovske važnosti in bi zasedba teh koncesij po Japoncih pomenila smrten udarec vsej ne-japonski trgovini na Kitajskem.

Angleži se dobro zavedajo, da tu ne gre za »morilce«, ampak za mnogo več, za nadzorstvo nad radioodajno postajo, ki je Japoncem že dolgo trn v peti, ker ni vedno navdušena za japonska »prodiranja«, o katerih pove včasih tudi marsikatero bridko. Nadalje gre Japoncem za nadzorstvo nad telefonom in v glavnem seveda za možnosti neoviranega gospodarskega izkoriščanja.

In Japonca se je odločila, da mednarodno koncesijo v Tientsinu s svojimi četami obkoli in blokira. To dejanje je vzbudilo v Angliji seveda ogromno ogorčenje in se je bati, da bo prišlo do resnih komplikacij na Daljnem Vzhodu.

Sueški prekop

L. 1869 je bil dokončan in izročen prometu sueški prekop. Zveza z Indijo in z vzhodno Evropo je bila zelo skrajšana, ni pa bila razmeroma temu tudi bolj poceni. Predvsem je bilo treba plačati družbi visoke takse in tudi ladje, ki so plule skozi kanal, so morale odgovarjati gotovim zahtevam, kar vse je delalo raznim trgovskim družbam velikanske stroške.

Družba, ki je lastnica tega prekopa, je imela oficijelno sledeč naslov: »Compagnie Universelle du Canal Maritime de Suez« in je bila ustanovljena l. 1858 glavnostno koncesije, ki jo je dal družbi v kralj Egipta, za dobo 99 let. Sedež družbe je bil v Parizu. Po pretoku te koncesije pripade prekop egiptovski državi. — Takse za prevoz skozi prekop so tako visoke, da zadostuje samo 30% od tega za vzdrževanje prekopa, a vseh ostalih 70% vtaknejo delničarji v žep.

V zaščito je vzela kanal — Anglija. Razumljivo je, da je to storila Anglija, za katero pomeni prekop življenjsko vprašanje: njeno zvezo z Indijo. Razen tega ima Anglija v rokah 46% vseh delnic in je razumljivo, da ima pri prekopolu in njega upravi skoro odločilno besedo, odnosno odločilno, kajti francoski delničarji doslej še niso prišli v resnejši spor z angleškimi.

Stroški gradnje prekopa so znašali 30 milijonov funtov šterlingov, med tem ko je panamski prekop stal 75 milijonov funtov šterlingov. Kljub temu, da je panamski prekop zahteval manj denarnih žrtev, kljub temu so tarife sueškega prekopa za 40% višje od onih v panamskem prekopolu. Č Z ozirom na dejstvo, da gre

skozi panamski kanal približno isto število ladij v enaki tonaži, se vidi, koliko zaslužijo delničarji sueškega prekopa več od svojih kolegov pri panamskem prekopolu.

Po členu 24. pravil te družbe vodi družbo upravni svet, sestojč se iz 32 članov. Predsednik naj bi bil vedno zastopnik onega naroda, ki je z največ delnicami zastopan v družbi. Danes so v upravnem svetu samo Angleži, Holanci in Francozi. Kakor se vidi, ni družba internacionalna, pač pa v glavnem angleško-francoska. Tudi uradniki so po večini Francozi, kajti znano je, da se Angleži radi ne podajajo niti v kolonije, niti kam drugam iz Anglije.

Družba ima 527 uradnikov in približno 2500 delavcev. Skoro vsi so Francozi. Tudi stroji, dvigala, žerjavi in ostali material je večinoma francoskega izvora. Razumljivo je, da ta družba ne šteti z denarjem pri plačah in penzijah, posebno pri višjem uradništvu ne, ker ji končno ni treba štediti pri vsakoletnem ogromnem zaslužku, ki ga ima.

Družba ima več milijard rezerve, ki jih je naložila prav dobro v razna velika in sigurna podjetja.

V zadnjem času je sueški prekop igral veliko vlogo, posebno v času vojne Italije z Abesinijo, ko so morali plačati Italijani za vsakega moža, ki je šel skozi prekop v Abesinijo, 15 zlatih lir. Treba je samo malo računati, pa si je mogoče predstavljati, kake ogromne vsote italijanskega denarja je požrl samo prekop. Z ozirom na to se je postavila Italija na stališče, da ima pravico do gotovega dela delnic pri družbi in da mora dobiti svoje ljudi tudi v upravni svet. Kakor izgleda in končno tudi drugega drugega ni bilo za pričakovati. Angleži in Francozi na to niso dali sploh nikakega odgovora in sedaj so te zahteve Italije nekako utih-nile in stopile v ozadje. Pa tudi, če se bodo ponovile, je malo verjetno, da bi dala družba le eno delnico v roke Italije, kajti prav točno se zavedajo oni, ki imajo sueški prekop v rokah, kako težak adut imajo v rokah.

□ **Trije slovaški avioni** so zapustili Slovaško in priležali na Poljsko.

□ **Slovaki v Bačkem Petrovcu** so odklonili obisk slovaških študentov, ki so hoteli priti v uniformah Hlinkovih gard v Jugoslavijo.

□ **Ruska vlada zahteva**, da pride na septemberskem zasedanju Zveze narodov na dnevi red znani Benešev memorandum o usodi Češkoslovaške.

□ **Švedska se je odločila**, da Finski ne bo pomagala pri utrjevanju Ålandskih otokov proti volji Rusije.

□ **Ruski belogardisti** so v Tientsinu zasedli palačo sovjetskega poslanstva in izjavili, da je ne nameravajo preje zapustiti, dokler ne pridejo v Rusijo zopet do oblasti. Japonska vojska je s to odločnostjo svojih zaveznikov proti Rusiji izredno zadovoljna.

□ **Romunski zunanji minister Gafencu**, ki je bil te dni na uradnem obisku v Turčiji, kjer se je sestel z vodilnimi turškimi politikami in utrdil romunsko-turško prijateljstvo v okviru balkanske zveze, se je na svojem povratku ustavlil tudi v Grčiji.

□ **Pri Molotovu** so imeli izvedenec za vzhodno evropska vprašanja Strang, francoski in angleški poslanik skoro tri ure trajajočo konferenco, ki je potekla v prijateljskem razgovoru o položaju.

□ **Angleški poslanik v Tokju** je izročil japonski vladi radi blokade v Tientsinu oster protest.

7 dni po svetu

□ **Potopljenih podmornic**, ameriškega »Squalusa« in angleške »Thetise«, doslej še niso mogli dvigniti z morskega dna. Trajalo bo nemara še več tednov, preden se bo to posrečilo. Najbolj tragično je, da je angleška podmornica komaj par metrov pod vodo in vendar je še ne morejo spraviti na dan, da bi vsaj onih 98 mož pokopali.

□ **Izdatki za oboroževanje v Evropi** znašajo mesečno čez 4 milijarde švicarskih frankov ali 40 milijard din. To pomeni, da mora vsak človek z otroki vred dati mesečno za oboroževanje 100 din. Na družino s 5 člani pride na leto čez 6000 din. Nemčija je s svojim naglim oboroževanjem prisilila druge države, da so povisale svoje izdelke v te svrhe.

□ **Poljaki** so se začeli izogibati nemškega blaga. Po vsej Poljski ne prodaja nihče več nemških časopisov in nihče več ne pije monakovskega in celo ne češkega plzenskega piva, ki je danes pod nemško kontrolo.

□ **Kam gre slovaška vlada?** Bivši slovaški minister Sidor je imel do sedaj upravo nad vladnimi časopisi. Ker pa je zavzel v teh časopisih prijazno stališče nasproti Poljski, ga je slovaška vlada, kjer imajo glavno besedo pristaši bivše ljudske stranke, odstavila od tega položaja.

□ **Angleški trgovinski minister Hudson** je preteklo soboto govoril v parlamentu. Med drugim je dejal, da se vedno bolj množijo pritožbe radi poslabšanja kakovosti nemškega blaga, ki se izvažajo. Nemci so nato ostro reagirali, češ da merodajni angleški minister ne bi smel takih stvari javno iznašati.

□ **Francosko-turška pogodba**, ki jo sklepajo, vsebuje dve točki: 1. Odstop Sandžaka Alexandrette; 2. zvezo za obrambo skupnih koristi v Sredozemlju.

□ **Načrt za ustanovitev propagandnega ministrstva**, oziroma ministrstva za informacije v Veliki Britaniji, je izzval med Nemci veliko ogorčenje. V takem ministstvu vidijo Nemci nov vir za lažnjive vesti o slabem položaju v Nemčiji. Razen tega pa ta načrt niti ni originalen, saj so bili Nemci in Italijani po vojni prvi, ki so ustanovili tako ministrstvo.

□ **V Gdansku** so aretirali poljskega carinskega nadzornika Lipinskega radi vohunstva. Poljski listi trdijo, da je ta očitno nesmiseln, ker ne more biti v Gdansku nobenega vohunstva, kajti Gdansk nima svoje vojske, nad gospodarstvom pa tako bedi Poljska, ki je z Gdanskom v carinski zvezi.

□ **»Zadnja povišanja mezd v protektoratu so pretirana in jih bo treba znižati«** Tako sodijo uradni in odločujoči krogi v nemških listih. Pričakovati je torej skorajšnje znižanje pod višino mezd v Nemčiji. S tem bi se doseglo, da bi češki delavec zapustil domovino in si šel iskati kruha v Nemčijo.

□ **V Bratislavi** je slovaška policija aretirala več ljudi radi propagande proti režimu in proti Nemcem.

□ **Poljske oblasti** so prav trdno nastopile proti nemškemu nogometnemu klubu, ki je po poljskem mnenju prestopil torišče svojega udejstvovanja. Odvzeli so mu stadion, ki ga je imel najetega.

□ **Na Poljskem** se vrši sedaj velika propagandna za bojkot vseh listov iz Nemčije in Italije. Pravijo, da je bojkot že precej uspel.

Pismo uredniku!

Gospod urednik,

zelo rad prebiram Vaš dobro urejvani list, ki v mnogostranskih strokovno obdelanih člankih obdeluje razna sodobna pereča vprašanja. Vprašanja, ki zanimajo tako delavca in kmeta kakor tudi izobraženca.

Toda nekaj Vam moram položiti na srce. Ne smete grajati tistih maloštevilnih, ki se masijo pri koritu, ali celo pri več koritih, ampak se jim morate lepo vljudno približevati, jih potrebiti po okroglem trebuščku, jim pomežikniti z očesom, obenem pa nastaviti roko, češ da bo izšel v Vašem časopisu članek o plodonosnem delu gospoda koritarja. Boste videli, gospod urednik, ne bo Vam zmanjkalo »suhvenčij«!

Pred dvajsetimi leti, ko so vabili takratno mladino na obrambo ogrožene meje, sem se tudi jaz odzval in pridružil poročniku Malgaju ter bil 17 mesecev zvesto na straži zato, da smo priborili lepo eksistenco — marsikateremu nevredujemu. Jaz pa se kljub lepemu vabilu nisem mogel udeležiti proslave 20 letnice osvobodilnih bojev v Celju, ker nimam celih nedeljskih hlač. A jugoslovanska javnost in vsi dostojanstveniki in imenitniki sodijo in obsodijo človeka po hlačah.

V dnevnikih sem bral razne slavospeve materam, ki so dale največ otrokom življenje. Bilo je tudi nekaj lepih nasvetov, kako jim pomagati. Najbolj cenim in posnemam vredne je način, ki so ga izvajali v neki občini. Kjer so mater 9 otrok, izmed katerih je šel eden prosit kruha prav trdo prišli in li dali 6 tednov prosto stanovanje in hrano... Ko je ta rodbina prišla v svojo pristojno občino, ni našla ta občina za to rodbino stanovanja, kajti ta občina... Sai venkar ne morejo iti ljudje, ki imajo vero na jeziku in jim je politika več kakor družina, na roko človeku, ki je volil drugače, kakor mu je bilo naročeno. In ta družina je morala biti do božiča na škedinju. Sele sosednja Hrvatska je dala tej rodbini pošteno stanovanje, ne da bi vpraševali po političnem naziranju.

Joj, gospod, oprostite, predaleč sem zašel na osebno področje. Hotel sem Vas le posvariti, da ne smete govoriti resnice.

Vidite, saj smo se tukaj radi Vas tudi že prepirali — no, ne ravno radi Vas, ampak radi »Edinosti«. Ko sem jo zadnjič čital po poti gredo, me vpraša sosed: »Pokaži no, kaj lažejo v tem listu!« Jaz pa nato: »Ti čitaš... kaj pa ta laže?« Možakar na hud: »To je krščanski list, ta ne laže!« In vidite danes jo kljub temu že čita naša »Edinost«.

Vidite, tako se pri nas dela.

Vem, gospod urednik, da imate ob Vaši strani velik koš, ki žre dopise, ki ne spadajo v javnost. Morda pa se bo vendarle dalo urediti, da to moje pismo priobčite. Upravi sporočite, da se mi že tri mesece pošiljali »Edinost«. Verujte mi, da Vas to Vaše zaupanje ne bo varalo, še ta teden Vam pošiljam naročnino za tri mesece.

Če bi Vas kedaj zanesla pot proti Zagrebu, pa Vas vabim na kosilo. Ne bo sicer običajnih visokodonečih zdravil, temveč pri poštenem hrvaškem kosilu in pri vinu po 3 dni liter bi Vam rad povedal to in ono. Stopila bi k oknu in videli bi raztrgani narod po cesti in kako kot nasprotje k tej sliki živigne od časa do časa mimo okna elegantna limuzina.

Sicer pa dovolj za danes, če dovolite pa še drugič.

S spoštovanjem

Albin Planinc, mizar.

Kako usmeriti delo za naše izseljene v Ameriki

Dr. VITO KRAIGHER

Omenili smo v prejšnjem članku, da nova stremjenja za delo med priseljenci, ki se pojavljajo v Ameriki sami, nimajo namena nasilno stajati priseljence v Anglo-Saksonce, ki danes prevladujejo v Zedinjenih državah in jim dajejo njihov narodnostni pečat. Kako nasilno stajanje pa tudi ni potrebno, ker se ta proces vrši sam od sebe povsem naravnim potom. Iluzionist je, kdor vidi v sedanji družbi generaciji naših izseljencev, onih ki so se rodili že v Ameriki, narodno zavedne Slovence. To so Slovenci le po rodu še, mnogo med njimi se jih niti tega več jasno ne zaveda, po svoji zavesti pa so Amerikanci, ki streme za tem, da se čim prej in čim bolj vključijo, stopijo z Ameriko in zbrisajo svoj priseljeniški izvor. Tako je med njimi večina.

Za razpoloženje med intelektualnimi vrhovi med našimi izseljenci v Ameriki bo mogoče najbolj značilna izjava urednika največjega slovenskega dnevnika »Enakopravnosti«, ki je Adamiču izjavil, da bo dnevnik izdajal v slovenskem jeziku, dokler bo to potrebno, da pa bo vesel, ko to ne bo več potrebno. Torej povsod, tudi pri intelektualcih, prevladuje stremjenje po čimprejšnji stopitvi z ameriško celino, ker se s tem pač njihov družbeni položaj bistveno izboljša, ne mogoče toliko ekonomsko, kakor v odnosih do soljudi, čim vsak zabriše svoj priseljeniški značaj.

Pa bi kdo dejal, tedaj pa roke preč od teh nezavednih odpadnikov, renegatov in izdajalcev svoje slovenske krvi, kruhoborcev in koristolovcev, ki za skledo leče zatajujejo svoj materni jezik in rodno slovensko zemljo. To stališče bi bilo v osnovi zgrešeno, ker ne smemo na svoje rojake v Ameriki gledati enako, kakor na odpadnike ob naših evropskih narodnostnih mejah. Ti žive v slovenski sredini ves čas od rojstva, prodajo se pa tujcu, ker jim donaja to gospodarske koristi. V Ameriki žive Slovenci kot posamezniki ali pa neznatni narodnostni otočiči v čisto tuji anglo-saški sredini ali sredi drugih evropskih priseljencev, z namenom, da se tam stalno usidrajo, ker doma za nje ni več prostora, vsaj v sedanjih razmerah. Naraven proces je, da se ti ljudje, posebno njihovih potomci, ki s staro domovino nimajo nobenih neposrednih stikov več, oddaljujejo od nas ter stajajo z novo ameriško sredino.

Kakšna bi morala biti funkcija stare domovine, nas doma živčih Slovencev, pri nakazanem razvoju naših rojakov v Ameriki? Gotovo ne »reševanje« zgubljenih duš z metodami narodno obrambnega dela, ki ga vršimo doma ob mejah. Gotovo tudi ne popolno nezanimanje za njihovo usodo in križ čez nje kot odpadnike. To so še vedno ljudje slovenske krvi in Adamič nam prikazuje, kako sla-

bo vpliva na nje, kako jih unesposablja za življenski boj v novih razmerah dejstvo, da zaledja za seboj, t. j. nas, svojih rojakov v stari domovini, ne občutijo več, v nove razmere pa še niso vrasli. To ne velja samo za prve priseljence, marveč še bolj za drugo generacijo in se bo preneslo pri sedanjih razmerah tudi še na tretjo. Ti ljudje niso zapustili staro domovino iz pohlepa po udobnejših razmerah, marveč, ker ni imela za nje več kruha. Ko so prišli do njega v Ameriki, so dobršen del svojih prihrankov pošiljali domov in lajšali bedo doma ter jačali našo gospodarsko moč proti tujcu. Skratka, niso krivi sami, da so šli od nas, za nas so pa tudi v novi domovini mnogo storili in žrtvovali. Zato ne moremo in ne smemo mimo njih, nas potrebujajo.

Adamič nam prikazuje v svojem delu »Moja Amerika«, da nas krvavo potrebujejo, da jim je občutek zaledje, njihove zgodovinske in kulturne preteklosti, dedščine iz stare domovine, neobhodno potreben za uspešno življensko borbo v novi domovini, da se brez tega sploh ne morejo razviti v popolne ljudi, marveč ostajajo le stvori brez temeljev, načel in jasnih pogledov na svet in dogajanje okoli njih. S tem zopet le škodujejo samo našemu ugledu v svetu in dajejo prav onim, ki širijo v svet glas, da smo Slovani evropski gnoj, ki more služiti dobro le za rast drugih narodov, dočim za samostojno rast nismo sposobni. Vse to nam narekuje, da za naše ljudi v Ameriki še vedno delamo in ne gledamo na nje iz ozkih horizontov naših domačih razmer. V Ameriki sami nastajajo, kakor izhaja iz Adamičevih poročil, stremjenja, ki to smatrajo za nujno potrebno. Vsemu temu, i našim ljudem neposredno, i tem ameriškim gibanjem, ki hočejo popraviti, kar je Amerika do sedaj nad priseljenci zarešila, moramo stopiti ob stran s svojimi najboljšimi močmi.

Kako? Posredovati jim neposrednejše, sistematičnejše in smotrnejše, ter predvsem v večji meri naše kulturne dobrine, naš pomen in vlogo v sožitju evropskih narodov. Vabiti te ljudi, zlasti mladino med nas, ne za kratko izletniško dobo, marveč za daljša razdobja. Dvajset let

imamo že lastno slovensko univerzo, nismo pa menda vso to dobo imeli na nji niti enega slušatelja-Slovenca iz Amerike. Imeti bi pa morali v to svrhu cel akademski dom že vso to dobo. Nihče pa na to še pomislil ni. Ustvariti bi se to gotovo dalo s sredstvi naših bogatih ljudi v Ameriki, nekaj bi pa morali prispevati sami. Našo bi se oboje, zlasti pa mladih ljudi, ki bi hoteli pri nas, potem ko so se v Ameriki za tamošnje razmere oborožili z zadostnim znanjem, spoznati še svojo rodno zemljo, njene probleme in vrednote, in jih posredovati nato svojim, našim ljudem v Ameriki. Adamič nam pripoveduje o mnogih mladih ljudeh med ameriški priseljenci, ki jim je že eno samo kratkotrajno bivanje v stari domovini, pomagalo, da so zlahka premagali vse manjvrednostne komplekse, ki jim jih poraja tuja, odklanjajoča jih ameriška sredina in postali polnovredni ameriški državljani, zainteresirani za življenje tam in tu pri nas doma. Taki pri nas vzgojeni ameriški Slovenci bi posredovali onim, ki si potovanja in bivanja med nami ne morejo privoščiti, naše dobrine in vrednote. Vse to je naša minimalna dolžnost in vse to je še ustvarljivo in še važno za naše ljudi onkraj Oceana.

To bi pa bil le en drobec našega dela. Poskrbeti moramo za potrebam ameriških Slovencev prilagodene prikaze naše zgodovine, literature, umetnosti, za one, ki jezika več ne razumejo tudi primerne prevode. Organizirati umetnostne razstave, turneje pevskih zborov razstave slovenske knjige, vse to ne samo za naše ljudi ampak tudi za ostale Amerikance. S tem utrdimo njihov ugled med sodržavljani ostalih narodnosti, zlasti anglosaškega pokolenja, obenem pa propagiramo naše ime in našo kulturo v širnem svetu. Obenem podpremo stremjenje, ki jih zastopajo Adamič in njegov kulturni krog, da se narodne kulture priseljencev strnejo po svojih najboljših predstavnikih in delih v ameriško kulturo in postanejo njen sestavni in nepogrešljivi del.

To so po našem mnenju sodobne in aktualne perspektive za naše delo med Slovenci v Ameriki.

Sokolstvu in javnosti! Težak položaj pošte v Jugoslaviji

Na široko smo zasnovali in skrbno pripravljali naš letošnji jubilejni zlet, na katerem naj bi se dostojno proslavila 75letnica sokolskega pokreta na jugu in na katerem naj bi ponosno in prepričevalno manifestirali za veličino naše ideje in naraščajočo moč naše organizacije. Postavili smo si za to priliko velike naloge, čeravno čas ni bil posebno ugoden. Vendar smo šli s trdno vero, krepko voljo in zaupanjem v same sebe na delo, prepričani, da bomo lahko izvršili vse načrte, kolikor bo odvisno od nas samih. Na resne ovire in zapreke nismo računali, nasprotno nas je vodil vseskozi zdrav optimizem in neomajno zaupanje, oprto na tolikokrat preizkušeno požrtvovalnost in nesebičnost vseh sodelujočih. Tako pripravljani smo računali na uspeh.

A prišlo je drugače! Proti vsemu pričakovanju in iz nerazumljivih razlogov smo v teku priprav naleteli na razne ovire in zapreke. Kljub resnemu prizadevanju in velikim naporom nismo mogli odvrniti grozeče nevarnosti. Nasprotno smo morali ob teh neizpremenljivih ovirah kloniti prav tedaj, ko naj bi dokazali, kako smo pripravljani in ko naj bi pokazali uspehe svojega podrobnega dela v zletnem odboru in njegovih odsekih, torej malo pred uresničenjem naših pošt-nih namer.

Na zgodovinski seji širjega zletnega odbora dne 23. maja je bil storjen neizpremenljiv sklep, da naj se letošnji jubilejni zlet odpove in preloži na čas, ko bo ljubljanski Sokol praznoval svojo 80letnico in tedaj hkrati otvoril prepotrebni svoj sokolski dom.

Mnogo nas je stalo premaganja in samozatajevanja, preden smo se odločili za ta sklep, do dobra smo prej preudarili vse okoliščine in pretehtali vse možnosti, pa nam naposled ni ostalo nič drugega. Sporočamo Vam to našo odločitev in povdarjamo, da leže vzroki povsem izven nas.

Vsem, ki so nas pošteno in odkrito podpirali pri naših stremljenjih, izrekamo najtoplejšo zahvalo in hkrati prosimo prav vse, da ohranijo svojo pripravljeno in delavnost živo tudi v naprej.

Naš jubilejni zlet bo leta 1943.

Z d r a v o !

Slavnostni in zletni odbor.

Med borci za „načela“ in narodom

Po naši mili domovini caplja okrog raznih oglov še precenjenije število ljudi, mladih in starih, ki se bavijo z načeli. Posebno med inteligenco jih je mnogo, ki bi bili za svojo načelno »bogatišo« morebiti celo pripravljani, poriniti roko v ogenj. No, a tako hudo morda res ni; vse, kakor pa so se že zgodili slučajji tudi pri nas, da sta se radi načel in v dejni borbi stranki sprli in nazadnje dejansko stepli, dokler niso naposled še koga ubili. Imamo mrličje, mlade ljudi, ki grozno vpijejo v nebo in so glasen opomin, da je organizem, narodni organizem, nekje bolan, in da bi se bilo treba v vse skupaj globoko zamisliti in korajžno izrežati, kar je bolno. Sicer pa se narava ne da preslepiti in bo tudi v tem slučaju proces ozdravljenja do zadnje stopnje dovršila, v dobrobit naroda, kakor je potrebno.

Kakor koli že naj bo, je videz, da smo Slovenci bogati — na načelih. Imamo brez dvoma tega »blaga« več kot one resnično potrebne robe, katere nam tako primanjkuje za telo in želodec. Ampak te ropotije, teh načel, ali kakor jim že pravijo, pa je res toliko, da bi jih lahko izvažali; seveda, če bi jih kje le — hoteli vzeti. Slovenec pa si nekoliko krepkele zadrgne pas — marsikak brezposelni intelligenca je v tem oziru celo že izurjen — potem pa rešuje te reči, kakor je treba, vsak v svojem kotu, z nebroti društvi in časopisi, kot jih ni menda nikjer na svetu. Bore se z veliko mujo za »katoliška«, za »nacionalna«, za »unipartijska«, za »verska«, za — — — načela in te igra prav zanimiva, kakor da bi se šli slepe miši...

S takšno borbo z a »načela« smo daleč prišli; daleč, da skoraj vsak samega sebe debelo gleda, češ, ali je to resnica. Menjevanje slovenskih »načelnikov« na vladah v poslednjih dvajsetih letih je ustvarilo iz »borcev za načela« čakajoče sirote... Čakajoče na vlado, ki jim je pomenila edini življenski uspeh, edini smisel v življenju, edino upanje in odrešenje. Kadar so bili eni na vladi s svojimi »demokracijskimi metodami«, je nastal za druge čas slabega vremena — o, kako je živa pravedka o sedmih suh krava! In narobe. I eni i drugi so se v čakajočem »stavu« tolažili z mislijo, da bo že »boljše«, načelno so čakali, a dolgčas so si oreganjali s pesmijo »Vse mine«. Kje so moje rožice, pisane in bele? ... O pisana in porisana načela!

Narod ap je ves čas z glasnim molkom vzdrževal samo eno načelo: »Delo, za služek, kruh!« Vsa »načela«, ki so jih »načelniki« trobili vanj, so šla pri enem »šesu noter, pri drugem ven. Ali pa še noter niso prišla... Narod tega ne razume. Narod razume samo svoje načelo!

Peter Korenjak.

POZOR!

Naročniki iz Maribora in okolice lahko poravnajo naročnino o s e b o pri upravi v Mariborski tiskarni

Hrvatsko narodno kmeto gibanje in slovenski kmet

11. junija je ves hrvatski narod slavil veliki narodni praznik: spominjal se je življenja in del, ki sta jih izvršila brata Radića za svoj narod. Danes, ko se oziramo nazaj v zgodovino in ocenimo njuno delo, moramo priznati, da sta bila Ante in Stjepan prava narodna preporoditelja; prvi ideolog in znanstvenik, drugi ljudski govornik in realizator napisanih misli brata in svojih lastnih stremeljenj. — Ustanovila sta na Hrvatskem gibanje, katerega enotnost moramo občudovati; to gibanje je bilo ustvarjeno od spodaj navzgor, mnogokrat v najtežjih prilikah, z mnogimi žrtvami za oba voditelja, za njune sodelavce in za hrvatski narod. Uspeh ni izostal: hrvatsko kmeto gibanje je narodno gibanje, ki je zbralo pod svojim okriljem vse konstruktivne delavce in tudi vse one, ki se zavedajo, da je samo z njim mogoče doseči zmago narodnih ciljev. Njihov pokret ima za seboj dolgo razvojno dobo in predstavlja danes složno, odločno, disciplinirano in enovito množico, ki je vsak čas pripravljena braniti svoje kulturne in narodne pridobitve. Ob trenutku proslave se gibanje bliža končnemu cilju: ustvariti državno obliko, kakor si jo želi hrvatski narod v mejah Jugoslavije.

Slovenci, -kot njihovi neposredni sosedje in prijatelji, ki nas vežejo na Hrvate mnoge sorodnosti in dobri odnošaji, se moramo veseliti, ko oni proslavljajo narodni praznik in naša dolžnost je bila, da smo se 11. junija v mislih pridružili njihovim slavnostim.

Ob tej priliki je umestno, da spregovorimo tudi z naše strani nekaj besed.

Kakor je Hrvatski narod kmeto, tako je tudi slovenski narod kmeto, t. j. narod delovnega človeka. Tudi slovenski kmet si je želel in si še v sedanjem času mnogo bolj želi, da najde voditeljev, ki bodo ves sloveski narod preporodili in mu dali ono stopnjo politične zrelosti, kakor jo ima že danes hrvatski priprosti človek.

Slovenci smo že imeli kmeto stranko, katere program je bil zdrav in ki jo je narod iskreno in z zaupanjem pozdravil. Toda, ker je gledalo večina njenih sodelavcev preveč ozkosrčno in plitvo ter delo za narod podredila osebnim strankarskim interesom, je stranka zašla na stranpoti in izgubila tla med ljudstvom; drobce slovenske kmeto stranke, ki naj bi postala večinsko narodno gibanje, še danes zasledimo, več ali manj, v slovenski vasi. —

Mlado slovensko kmeto gibanje ki orje ledino z veliko voljo in odločnostjo, zbira razdrobljene koščke prvotnega gibanja in popravlja njegove napake, gre pravilno pot, katerega mora prinesiti enkrat, kljub vsem trenutnim oviram in zaprekam, zmago njegove misli. Kakor imajo Hrvati brata Radića, Bolgari Al. Stamboliskega, Čehi Ant. Švehla, Poljaki Witosa, tako si moramo Slovenci vzgojiti svojega kmeto voditelja.

Slovensko kmeto gibanje mora postati, podobno kakor hrvatsko, narodno gibanje.

Res je, da so prilike v Sloveniji malo drugačne in različne od hrvatskih, vendar to ni stvar razlog, ki bi nasprotoval ustanovitvi slovenskega kmeto gibanja, kot narodno večinskega gibanja. Prostor in možnost dela v tem gibanju imajo vsi, tudi oni, katerih stan in poklic sta nebitveno drugačna od kmeto sloja.

Zmaga kmeto ideologije pri vseh narodih Južnih Slovanov pa pomeni vstajenje velike Jugoslavije. —

Vladimir Kreff.

Po velikem neurju v Slov. goricah

Po opravi sem se podal v naše vinograde Slovenske gorice, proti krajema Sv. Ana in Sv. Benedikt. Nudili so se mi strašni prizori. Posestniki so mi pripovedovali, kako je besnel vihar, ki je odnašal opeko raz hiš, lomil vejevje in jim naredil ogromno škodo po gospodarskih poslopih. Viharju je sledila toča, ki je bila malone debela kot lesniki. Toča je naredila zelo veliko škodo po vinogradih in sadovnjakih. Resnica je, da so vinogradniki usodno prizadeti. Mučil se je sam in njegova družina, gnojil in kopal, da bi bila žetev večja, pride pa vihar in toča in mu malone uniči vse. Pridelek je uničen po mnenju vinogradnikov za dobro tretjino. Toča jim je uničila tudi sadno drevje, zlasti pa češnje, ki so bile zelo lepe. Na poljih in njivah so uničeni posamezni posevki, tako da so izgledi za letošnjo letino obupni. Ljudje že dolgo ne pominjajo usodnih posledic besnečega in uničujočega neurja. — Po končanem neurju so ljudje solzljivi oči zapuščali hiše in pohiteli v vinograde, kjer so bili priče strahotnega opuštenja. Skrb, obup in žalost se je naselila v srca prizadetih vinogradnikov in viničarjev, saj gre škoča v težke tisočake.

Gospodarstvo

Prekmurski teden

Gospodarska in kulturna razstava v proslavo dvajsetletnice pripadnosti k Jugoslaviji

Prekmurje menda doslej še nikdar ni posebno vidno stopilo v ospredje zanimanja vse Slovenije. Letos pa obhaja ta pokrajina dvajsetletnico, odkar tvori bistven del Jugoslavije. Ta praznik se bo slovesno obhajal prihodnji teden v metropoli Prekmurja, v Murski Soboti. Od sobote, 11. t. m. do vstevši nedelje, 25. t. m. se priredi velik Prekmurski teden, ki naj za nekaj dni obrne nase pozornost vse Slovenije, pa tudi sosednje Hrvatske. Glavne slovesnosti bodo v soboto in nedeljo.

Prekmurski teden otvori v soboto sam ban dr. Natlačen v prisotnosti cele vrste odličnih osebnosti iz javnega, gospodarskega in kulturnega sveta. V Murski Soboti bo v soboto in nedeljo kongres slovenskega trgovstva, ker si je Zveza trgovskih združenj za Slovenijo po 15 letih izbralo baš metropolo Prekmurja za svoje letno zborovanje. V nedeljo dopoldne bo slovesna otvoritev novega trgovskega doma, ki so si ga z velikimi žrtvami postavili prekmurski trgovci sami. Popoldne bo velik okrožni zlet Sokolstva.

Prekmurski teden obsega razne gospodarske in kulturne razstave, razstave za trgovino, obrt in industrijo, za poljedelstvo, potem za sadjarstvo, čebelarstvo in gozdarstvo, potem lovsko razstavo, kakor tudi kulturno, socialno in higijensko razstavo.

V soboto popoldne in v nedeljo zjutraj prirede pod okriljem jugoslovenskega turing kluba v Ljubljani in Mariboru slovenski avtomobilisti, motociklisti in kolesarji iz Maribora v dveh skupinah izlet v Prekmurje in se na slavnostni dan dopoldne udeležijo slovesne povorke po mestu. Prihodnj sredo se v obliki zrebanja razdeli med kolesarje mnogo lepih daril.

Železniška uprava je dovolila zunanjim udeležencem polovično vozno. Vstopnina na prireditve je izredno nizka, 3 dinarje za odrasle in le 1 dinar za mladino. Pričakovati je, da bo, če bo vreme le količkaj ugodno, udeležba na Prekmurskem tednu ogromna. Saj ta del naše lepe domovine tudi zasluži, da se enkrat po dolgih letih obrnejo vanj oči vse Slovenije.

Modra galica in njena cena

Vsa leta sem, kar se našemu kmetu dohodki stalno manjšajo, ker mora poceni dati svoje pridelke, je v času škropljenja gorice na dnevnem redu vprašanje modre galice. Ta se namreč za vrage noče poceniti, čeprav imamo domačo industrijo in torej odpadejo carine. Toda z našo domačo industrijo modre galice je velik križ. Prav dobro je namreč znano, kako slabo blago daje na trg, tako da naši kmetje preklinjajo, primerjajo jo z boljšo italijansko, ki so jo prej kupovali. Pa kaj hočejo: škropiti morajo in torej kupovati, četudi slabo robo.

Veseli smo se že, da bo država postavila svojo tovarno modre galice ter da bo dalato po kakovosti dobro, poceni pa zmerno na trg. Toda naše veselje je bilo prezgodnje. Odločujoči so se prepričali, da bi bilo takšno podjetje nerentabilno.

Nam se zdi takšno stališče skrajno smešno, saj vidimo, da privatna podjetja lepo uspevajo, čeprav plačujejo državne in samoupravne davke, povrh tega pa še drag prevoz. Tako se ne moremo ubraniti suma, da je za tem umikom kartel, v katerem je tudi naša industrija modre galice in da so bili interesi kmetov žrtvovani za interese majhne skupine članov kartela.

Naša industrija, ki je zaščitena z visoko carino, lahko samovoljno diktira ceno, ki je tem višja, čim manj se modre galice proizvede. In tega principa se temeljito držijo, saj ni konkurence.

Letošnja zvišana cena se giblje med 5,5 in 5,8 din za 1 kg. Industriji opravičujejo to zvečanje cen s sledečim: Baker — glavna surovina za pridobivanje modre galice — se je podražil radi velikega povpraševanja vojne industrije. Težkoče so okrog deviz. Od 1. aprila dalje je po-

večana železniška tarifa za prevoznino tovora. Socialna bremena so v zadnjem letu zelo narastla. Davek na poslovni promet ni bil zmanjšan. Tudi v inozemstvu se je povečala cena modre galice.

S temi dokazi opravičuje industrija visoke cene. Nas ne morejo prepričati, ker vemo, da bi se lahko prodajala modra galica vsaj po 3 dinarje.

In smešno, navajati takšne dokaze. Kaj, če bi kmet začel naštevati: zvišanje davkov, podražitev racionalizirane proizvodnje, raztrgane kočice, pomanjkanje obleke itd., pa bi dvignil cene! Ali, o joj, predalec smo zašli, saj je vendar to povsem nemogoče, ker kmet nima za to potrebnega kapitala.

Ima ga pa industrija modre galice. Tega se gospodje dobro zavedajo. Ali niso zadovoljni s tem, kar imajo. Hočejo še več in več — iz kmetijskih žepov. To lahko dosežejo na dva načina: ali proizvodnjo modre galice zelo povečajo in dajo blago poceni (odgovarjajoče kupni moči kmetovalcev), ali pa proizvodnjo silno krčijo in obenem zvišajo cene. Jasno je, da se rajši poslužijo drugega, ker se jim ni treba bati, da bi jim ostalo kaj blaga v zalogi.

In kdo trpi pri tem? Tisti, ki kupuje za gospodarstvo potrebno blago — torej kmet.

V tem primeru bi morala država priskočiti kmetu na pomoč, ki je možna v dvojnem:

1. da ukaže povečati proizvodnjo kakovostno dobre modre galice, ki se ji naj istočasno cena izdatno zniža, ali pa
2. da ustanovi državno industrijo modre galice, pa seveda v lastni in to dobri upravi.

Kakšna je rentabilnost državnih podjetij?

Iz službenega pregleda dohodkov državnih gospodarskih podjetij za l. 1938 prinašamo spodnje podatke.

Večje dohodke od onih, ki so bili naprej določeni, so dosegla ta drž. podjetja: Drž. Hipotekarna banka (+11 milijonov dinarjev), Poštna štedionica (+9,3), tovarna sladkorja na Čukarici (+12,2), Direkcija pomorskega prometa (+0,1), Uprava državnih železnic (+158) in Drž. razredna loterija (+0,1 milj. dinarjev).

Manjše dohodke, kakor so bili določeni, so dosegla sledeča drž. podjetja: Drž. gospodarstvo Belje (—36,8 milijonov dinarjev), Uprava pomorskega in rečnega prometa (—2,3), Ravnateljstvo rečnega prometa (—33), Ministrstvo pošte (—86,2), Poljedelsko ministrstvo (—2,4), državni gozdovi (—39,2), drž. rudniki (—183), Min. za socialno politiko in narodno zdravje (—24,2) in razni dohodki (—28,3).

Gospodarski krogi kažejo s prstom predvsem na manjše dohodke, ki so jih

prinesli rudniki in gozdovi. Pravijo, da je to nov dokaz za njihovo trditev, da je država slab gospodar.

Službeni krogi pa razlagajo stvar drugače. Pravijo namreč, da ni treba delati iz nerealiziranih dohodkov še nikakih zaključkov o slabem poslovanju ali pa o nerentabilnosti državnih podjetij. Po njihovi sodbi so ta povsem normalno funkcionirala in vrgla dohodke, odgovarjajoče konjunktornim možnostim. To razmerje je vsaj takšno, kot pri podobnih privatnih podjetjih.

Ta poročila smo zabeležili, da bo tudi naša javnost dobila vsaj malo vpogleda v dobro gospodarstvo. Pripominjamo samo to: Privatna rudniška in lesna podjetja so dosegla milijonske dobičke, ki daleč presegajo ona števila, s katerimi so bili vnaprej določeni dohodki. S tem pa ni rečeno, da so državna podjetja nepotrebna. Nasprotno, čim več bi jih naj bilo. Toda v njih je potrebno racionalizirano obratovanje in cenena, enostavna ter strokovna uprava.

Ali bo uspelo?

Znano je, da je vsled pomanjkanja deviz skoraj onemogočeno nakupovanje surovin (tekstilna industrija) v neklirinskih deželah. Zato so se lotili slovenski gospodarski krogi novega načrta.

Izvoz našega mehkega lesa je precej slab v primeri z leti pred 1936. Ta izvoz

jo) vsled pomanjkanja deviz. Seveda bi bilo želeto, da bi ti napor slovenskih gospodarstvenikov uspeli, kajti s tem bi se znatno povečal izvoz našega mehkega lesa v Anglijo. Danes pa je ta izvoz skoraj onemogočen, ker je način obračunavanja izvoznih deviz nemogoč.

Za zdravje živine se trudijo mnogi

radi svojih žepov. Po mnenju strokovnjakov zaslužijo lastniki tovarn, ki izdelujejo serume proti živalskim boleznim, prav lepe denarce. Temu se ni čuditi, ko pa prodajajo serume, ki so vredni komaj 200 dinarjev celo po 1200 dinarjev. To je pa mogoče samo pri nas in nikjer drugje na svetu, kajti samo v Jugoslaviji še obstojajo privatna podjetja za pridelovanje serumov, dočim so drugod ustanove te vrste v državnih rokah.

Po teh ugotovitvah strokovnjakov, ki so vprašanja temeljito proučili, se je odločilo poljedelsko ministrstvo, da bo zgradilo pri Zemunu zavod za izdelovanje seruma proti živalskim boleznim. Tega podjetja pa ne misli ustvariti s pomočjo delniške družbe, kakor je bila doslej navada pri državnih ustanovah, marveč na povsem nov način. Podjetje ne bo imelo upravnega odbora in tudi tiantim ne bo izplačevalo. Vse tehnične in administrativne posle bodo opravljali drž. uradniki, ki bodo imeli poleg rednih plač dodatke, kakor jih imajo že sedaj veterinarji za delo na terenu.

Privatni podjetniki niso nič kaj zadovoljni s temi pripravami. Zato piše »Industrijski kurir«: »Gospodarski krogi dvomijo, da bo moglo podjetje samostojno vzdržati, ne da bi bila pri tem oškodovana državna blagajna. To mišljenje podpira primer dosedanjih državnih podjetij. Gospodarstveniki želijo, da se dokaže rentabilnost podjetij, ki jih vodi država, da se dokaže, da ta podjetja ne ostajajo za privatnimi. Šele ko bo to dokazano, bi se lahko gradile državne tovarne, ki so krile doslej svoje deficite iz državne blagajne. Takšnih dokazov pa doslej ni.«

Tako prinaša mnenje industrijev omenjena revija. Morda bo pa novo državno podjetje le boljše vozilo.

Nadomestilo za bombažno predivo — kemično predelan lan

Najrazličnejše poskuse delajo danes strokovnjaki, da bi pridobili tekstilnim industrijam v onih deželah, kjer ni bombaža, za proizvodno potrebne tkanine. Mleko, les, ribe, konoplja in ne vem kaj še vse je že moralo služiti pridobivanju nadomestkov za bombaž. Uspehi pa niso bili kdo ve kako zadovoljivi, ker se je proizvodnja podražila in ker je bila kakovost mnogo slabša.

Po neuspelih poskusih so se končno lotili še lanu. Nemci, Italijani in Poljaki, ki so uspeli kemično predelati lan tako, da more služiti kot nadomestilo za bombaž. Nemški in italijanski način predelave je dokaj slab, ker ostaja lan neprečiščen in grob. Pač pa so našli poljski strokovnjaki postopek, ki omogoča pridobiti iz lanu fino, mehko in snežnobeλο snov, ki je lepša in odpornejša kot bombaževa.

Seveda so se zanimali za te poljske uspehe tudi naši industrijci. Ravnatelj tekstilne tovarne »Intex« v Kranju je uspelo, da je dobil od svojega brata, velikega industrijca s Poljske navodila za kemični postopek pri predelavi lanu. Za proizvodnjo so potrebni posebni stroji, ki jih bo tovarna v Kranju pridobila, da bo lahko začela z novim delom. O tem so že obveščeni odločilni krogi v Ljubljani, v Beogradu, pristojna ministrstva in Narodna banka. G. Korak je poslal na te naslove vzorce predelane lanu in povsod so bile sodbe ugodne.

Če bodo poskusi uspeli tudi v večjem obsegu, bo to za našo državo in za Slovenijo neprecenljive vrednosti, ker se bo naša neodvisnost glede bombaža povečala in ker bo imel naš kmet z gojitvijo lanu možnosti za pridobitev novih dohodkov.

Avtomobili Jugoslavije

Motorizacija Jugoslavije hitro napreduje. Največ voz se uvaža iz Nemčije. Leta 1935. so jih uvozili le 457, lani pa že 6032, ki so predstavljali vrednost okroglih 110 milijonov dinarjev. Naša država ima še zelo malo avtomobilov. Če bi hoteli vsaj za silo imeti odgovarjajoče število kakor naši sosedje, bi se moralo sedanje število 16.000 avtomobilov najmanj potrojiti. Na letošnjem spomladanskem veleselju v Ljubljani, ki bo od 3. do 12. junija, bo prirejena posebna avtomobilska razstava, na kateri bo tudi zelo mnogo motornih koles.

Kulturna obzornja

„Začetek nesporazuma med Srbi in Hrvati“

Pod tem naslovom je prinesla zagrebška revija »Izraz« članek, iz katerega si je vredno zapomniti nekaj misli.

Pred 90. leti je napisal Vuk v spisu »Srbi vsi in povsod«, da bivajo Srbi tudi na Hrvaškem, v Dalmaciji, ob vsem Jadranskem morju, od Trsta do Bojane. Pričela se je polemika in Hrvati so vračali milo za drago. — Mnogi vidijo v tem prepiru vzroke in začetke spora med Srbi in Hrvati. Tudi naši centralisti trdijo, da je nesporazuma kriva le agitacija, hujškanje, — da so nesporazum naredili hrvaški politiki, ki jim to nese in da bi ne bilo nobenih sporov, če bi ne bilo »proti-državne agitacije«. — (Da bi to agitacijo preprečil je režim po 6. januarju prepovedal delovanje proticentralistično usmerjenim organizacijam in tisku, vendar pa so baš takrat gibanja proti centralistični politiki tako narasla, da je prišel tak sistem »odpravljanja nesporazuma« pokati.) Člankar kaže začetke nesporazuma drugje. Z navajanjem virov dokazuje, da je dala Avstrija Srbom, ki so pribežali izpod turškega jarma na Hrvaško, razne predprave. Ni jim bilo treba plačevati desetine zemljiškemu go-

spodu itd. Bili so kakor država v državi. Cesar jim je z zakonom zagotovil neodvisnost od plemstva in oblasti, mogli so svobodno oditi z zemlje in jo prodati. Temu so se hrvaški in cerkveni velikaši upirali, posebno še, ko je tudi več hrvaških podložnikov prestopilo v pravoslavno vero in so se pomešali med pribežle Srbe.

Da bi ti srbski pribežniki obdržali svoje privilegirane položaje, so služili koristim Avstrije in postali sredstvo njene politike proti hrvaški državni misli. Med temi Srbi je nastal višji stan oficirjev in duhovnikov, ki so imeli do srbskega naroda isti odnos kakor hrvaški plemeni-taš do hrvaškega naroda.

Ze pri tem prvem nesporazumu vidimo, da ni bil v korist ne hrvaškemu in ne srbskemu narodu. (Dolgo časa sta se dala oba naroda, kakor tudi slovenski, najeti v boju za tuje koristi, sovražili so se celo med seboj in gledali drug v drugem sovražnika, danes je pa vsem jasno, odkod nesporazum, zakaj to zavlačevanje in ta zavešt, da nesporazuma med ljudstvi v Jugoslaviji ni, je zagotovilo, da bo prišlo do pravega sporazuma.) -ski

Novo gledališko gibanje na Japonskem

Najstarejši način gledališke umetnosti na Japonskem je takozvano Kabuki-gledališče, ki polaga največjo važnost na oblike, barve in na najtočnejše izvajanje po predpisih tega Kabuki-gledališča. Znano je, da tudi ženske vloge igrajo moški. Kabuki-gledališče je produkt fevdalne dobe in se zato v njem ne zrcali današnja Japonska.

Zato se je začelo na Japonskem gibanje, ki skuša spraviti na oder moderne probleme, ki jih pri Kabuki-gledališču ni bilo mogoče predvajati. To gibanje se je začelo okoli l. 1900 pod vplivom evropske gledališke umetnosti. To gibanje so imenovali »Shingeki«, to je »novo gledališče«. Dvoje društev je bilo, ki sta začeli propagirati to novo gledališče in sicer »Svobodno gledališče« in »Literarna družba«. L. 1909 so vprizorili Ibsenovega »Gabrijela Borkmana« člani društva »Svobodno gledališče«, a l. 1911 člani »Literarna družba« pa Shakespearejevega »Hamleta«.

Novo gledališče je vzbudilo veliko senzacijo. Posebno mladi inteligenti so se zelo navduševali za novo umetnost.

I. umetniška razstava v Rušah

Ali ste kedaj že kaj takega slišali! Dva mlada slikarja gresta prav v provinco sredi med kmete, da jim pokažeta svojo umetnost, tisto umetnost ki je tako v glavnem tem kmetom, temu priprostemu ljudstvu namenjena. To je vsekakor pogum, ponosna samozavest dveh ljudi, ki se jasno zavedata svoje poti in svoje vloge v družbi. Brez vsakršnih »genialnih« kretenj, priprosto in pristno sta stopila pred svoje občinstvo, kakor dva, ki se zavedata, da morata dati obračun o svojem delu prav ljudstvu, iz katerega sta izšla in za katerega delata. In tako je nastal iz skromne razstave kulturni dogodek prvega reda. Kajti ta razstava je začetek novega.

Golob nam je deloma znan že z drugih razstav. V glavnem se udeležuje lesorezih. Iz njih nam diha močno čustvena narava, ki obdaja vse svoje motive s toplo mehko in nežnostjo. V teh lesorezih se poslužuje simbolov in slik ter celo personifikacij. Da omenim le tiste okamenelo bolečino pri njegovi »Gospji Sveti« ali Mrak s plaščem v njegovem »Popotniku«. Sploh je močno romantičen. V oljih ljubi vijoličaste, rožnate in lila barve, s katerimi nam ume pričarati še dokaj močna razpoloženja. Zelja po ubranosti slike z odkrivanjem je nagnila, da je, kakor nekdanj novoromantiki, sam izdelal prav širok okvir, ki je takorekoč del slike. V koliko pa je ta slikarski stil, ki ga zanaša fantazija in čustvo včasih že precej daleč od stroge stvarnosti, v skladu s programom, ki sta si ga napisala v razstavnem katalog, je seveda izredno vprašanje, ki pa ni tako zelo važno. Tudi sodobnost tega sloga utegre ta ali oni oporekati.

Pri Sušmelju o sodobnosti ne bo mogel nihče dvomiti. Sploh bi človek dejal, da sta si oba razstavjalca pravo nasprotje. Seveda je treba takoj tu povedati, da bi kak profesor našel mnogo umetnikov, pri katerih se je Sušmelj učil. Tu bi našel gotovo pravi eldorado, da bi lahko pokazal svojo učenost in svoje znanje o tujem slikarstvu. Toda vse to ni zelo važno. Kdor je enkrat videl kako Hegeđušičev grafiko, bo gotovo kmalu spoznal sorodnost med obema. Sicer pa Sušmelj sam priznava še več kakor sorodnost. In če bi bil kdo v zadregi za imena, bi mu jih naštel še nekaj, tako na pr. Tartaglio in še koga. Toda to je vse le mimogrede. Bolj zanimivo se mi zdi dogajanje, v koliko se danes učenec že razlikuje od svojih učiteljev. In tu človek ne more mimo stroge, skoro renesančne kompozicije, ki je vidna posebno v njegovih grafikah, na pr. »Čakalnica« (v krogu oziroma elipsi od spredaj v ozadje) ali »Zegnanje« (v obliki črke S). Nekaj posebnega so njegovi daljni svetli horiconti. (»Za brano«, »Ruške tovarne«). Zelo pristni so njegovi akvareli »Orač«, »Hiša s Pohorja«, ki imajo mnogo lokalnega kolorita in pripovedujejo o kmečkem delu.

Lokalni činitelji, Sokol, so se zavedali pomembnosti tega kulturnega dogodka in so šli obema razstavjalcema na roko. In to je treba v današnjih dneh še prav posebno poudariti. Vstop na razstavo je brezplačen in tudi v tem je del programa, ki nam mora biti simpatičen.

In ob koncu senzacija: Skoro polovica Sušmeljevih slik na razstavi je prodanih!

jad

PREJEL SMO

Dejanje št. 5. Maj 1939. Ta zvezek prinaša sestavke Catholicusa o »Klerikalizmu in liberalizmu«, Franceta Vodnika »Narodno gledališče« (nekaj načelnih in kritičnih pripomb), lisploslovni sestavek Antona Slodniaka »Sprava« pesem Vide Tauferjeve »Trnjev venec«, Ethina Bojca prispevek o dvajsetletnem na-

rodno-obrambnem delu pod naslovom »Slovenska narodna obramba«, dr. Matije Žumerja »Produktivne sile našega gospodarstva«, med rubriko Dokumenti prinaša revija sestavek iz francoskega lista »Vultigeur« pod naslovom »Za novo demokracijo«, med književnimi poročili so kritike T. Logarja o poezijah dr. Er. Prešerna, ki so izšle pri Akad. založbi v Ljubljani, kritika Silve Trdina o pesniški

Za ženo in dom

Kakšno delo me čaka sedaj na vrtu?

Sedaj se pa na vrtu že poznajo sadovi našega dela v zgodnji pomladi. Vse je v bujnem zelenju in cvetju, ponosno pa se košati tudi plevel, ako ga pravočasno ne odstranjemo.

Največ dela imamo sedaj z okopavanjem, ker s tem najbolj podpiramo rast vseh vrtnih sadik. Z okopavanjem dovajamo rastlinam zrak. Pa tudi s setvijo je še precej dela. Sedaj je na vrsti endivija, jesenska redkev, repa, pozna koleraba, rožno zelje, zimski por in čebulno seme. Paradižnike moramo čimprej privezati k oporam, stranske poganjke pa odščipati, da imajo glavni dovolj moči. Po dežju jih zalivamo z razredčeno gnojnico.

Belušem ali špargljem pa je sedaj konec sezone. 24. junija, to je ob kresu, jih nehamo rezati, ker se sicer korenine preveč izrabijo. Zemljo pa takoj obdelamo in pognojimo s hlevskim gnojem. Mnogo opravka nam da v tem času zelje in druge kapusnice. Pregledati moramo vse liste in odstraniti jajčeca kapusovega belina, ker ta je lažje uničevati kakor gosenice. Pri cvetači odščipamo vse uvele liste. V presledkih 14 dni sadimo grah in sejemo solato.

Pomladne nasade cvetic nadomestimo s poletnimi. V juniju sejemo tudi mačehe, marjetice, potočnice in druge za jesensko oziroma pomladno cvetenje. Vse te setve pa morajo biti pokrite, dokler ne vzkale, pozneje pa nekaj časa tudi senčene, ves čas pa dovolj vlažne. Vrtnicam porežemo ocvete glavičve dva prsta pod cvetom, da ne delajo semenja. V juniju jih tudi cepimo. Dalije privežemo k palicam, hortenzije pa preselimo na senčne grede.

Obilo paznje pa moramo sedaj posvetiti sadnemu drevju, da pravočasno uničimo škodljivi mrčes.

Ne zavrzi ničesar

Vsaka stvar, ki postane za svoj prvotni namen nerabna, se da navadno uporabiti še za kaj drugega, toda v naglici mnogokrat kaj po nepotrebnem zavržemo.

Pri šivanju in prenanenju raznih oblek, kakor tudi od nerabnih oblek, ostane vedno mnogo najrazličnejših krp, katere se pa navadno v veliko nadlego gospodinje potikajo po stanovanju, ali pa jih zavržemo. Vse take krpe, bodisi iz kateregakoli pisane materiala, zreži na enak široke trakove, jih med seboj sešij in navijaj v klobčič. Ko imaš te robe že mnogo, sešij ali skvačkaj iz teh trakov preprogo. Ako pa so trakovi popolnoma ozki, lahko preprogo stkeš ali spleteš. Iz belih, popolnoma ozkih in na enak način pridobljenih trakov pa lahko spleteš močno vrh. Imeti moraš seveda tri velike klobčiče.

Staro, zelo zakrpano posteljno perilo, ki svojemu namenu ne odgovarja več, porabimo za najrazličnejše brisalke. S škarjami izrežemo one dele, ki so še dovolj močni, jih s strojem obrobimo, na vogal pa prišijemo trakec za obešanje. Takšne brisače so prav dobre za brisanje rok, oken, posode in slično.

Tudi starih nogavic ne skuri, kajti iz razparanih lahko sešijesh prav mehke cunjce za prah. Lahko pa jih tudi razrežeš na drobne koščke ter z njimi napolniš blazine za divan ali stole.

Napačno mnenje glede sončenja in izspanja posteljnine

Vsi vemo, da je posteljnina zelo draga, zato moramo z njo postopati tako, da jo čim dalje časa ohranimo v lepem in uporabnem stanju. Posteljnino od časa do časa zračimo in iztepavamo, pri tem pa pogosto naredimo več škode, kakor koristimo.

Kar zabolj me, če vidim kje lepe blazine, pernice in odeje na pripekajočem soncu, ali pa če opazujem gospodinj, ki po njih neusmiljeno udriha z iztepalnikom. Res je, da sončni žarki ubijajo morebitne bacile, ki so v posteljnini, toda posteljnino samo pa uničujejo. Zato polagajmo na močno sonce le posteljnino bolnikov,

ostalo posteljnino pa zračimo v senci, ali le na slabo osončenem prostoru. Sonce namreč izsuši vso maščobo, ki je v perju. Perje postane krhko ter ga pozneje s silnim iztepavanjem popolnoma zdrobimo. Takšna posteljnina je potem večno prašna, izgubi pa svojo vrednost in lepoto. Posteljnino torej v prvi vrsti zračimo, zato je najboljša, če izberemo za to zračenje vetroven dan. Tudi žimnice ni priporočljivo izpostavljati prevročemu soncu.

KUHINJA

Črešnje v sladkorju. Dobro zrelim, a še čvrstim črešnjam odstrani koščice z zato pripravljanim majhnim strojem, ali pa posamezne črešnje samo malo prekolji in jim odstrani koščice. Potem jih stehaj ter skupaj za ½ kg črešnji ½ kg sladkorja, katerega polji s ½ litrom vode, da se očisti in potegne. Posebej v kozici pa zavri vode, deni vanjo kapljico košenilje in 5 gr limonove kisline, deni noter črešnje ter pusti, da stojijo na kraju štedilnika ½ ure. Nato jih stresi na rešeto, da se dobro odcede, potem jih deni v sladkor, pusti jih v njem, da malo prevro, nakar jih odstavi, da se ohladi. Hladne vlij zobet na rešeto, da se dobro odteko. Sladkor, katerega imaš v kozici, in tistega, ki se nateče, gosto pokuhaj ter deni črešnje vanj. Ko se nekoliko ohladi, deni vse skupaj v steklenice, popolnoma mrzle zaveži s pergamentom in jih shrani.

Cele ribezove jagode. Osmuči ribezove jagode z grozdicev, jih izberi in stehaj. Potem stehaj še sladkor, ravno toliko naj ga bo, kakor je bilo jagod. Na vsak kg sladkorja deni ¼ l vode ter skuhaj sladkor, da je gost; nečisto med kuhanjem pobiraj. Deni vanj jagode ter jih pusti, da počasi vro 7—10 minut. Nato precedi sok v drugo posodo in ga pokuhaj, da se zgošči. Zdaj stresi vanj še ribez ter naj se vse skupaj malo zavre. Nekoliko ohlajene jagode deni v steklenico ter popolnoma mrzle zaveži in shrani.

Črešnje z medom. Izpolni črešnjam pečlje in jih stehaj. Za 1 kg črešnji segre 70 dkg medu in ¼ l vode ter deni vanj črešnje, da polagoma zavro, čez malo časa jih odstavi. Po 24 urah jih prevri še enkrat. Potem zloži črešnje v steklenice, sok pa še boli pokuhaj ter vlij mrzlega na črešnje. Steklenice zaveži in shrani.

Kolerabe. Osmuči lepe mlade liste od kolerab, splakni jih v vodi, zreži na tanke rezance pa v slanem kropu skuhaj. Ko so kuhani, odcedi vodo in prilij mrzle vode, katero zopet odcedi. Kolerabe olupl in zreži v kocke pa kuhaj posebej. Deni v kozico dve žlici masti, ko je vroča, žlico drobno zrezane čebule in ko ista zarumeni še zelenega peteršilja in dve žlici moke; ko bledo zarumeni, prideni odcedjene kolerabe, nazadnje tudi liste; zalij s kropom ali pa z juho, malo osoli in popra in naj še malo zavre.

Kolerabe s krompirjem. Spomladanskim kolerabam, ki imajo še prav majhna jabolka, osmuči liste in jih zreži na rezance, stebelca in jabolka, kolikor jih je, olupl in zreži na koščke ter deni kuhati v vrelo vodo; tudi liste deni v vrelo vodo posebej kuhati. Olupl in na drobne koščke razreži po kg krompirja in ga skuhaj. Medtem deni v kozico 2 žlici masti, v vroči (masti) zarumeni žlico drobno sesekane čebule, odcedjene ter z vodo oplaknjene kolerabe in liste ter dobro zmešaj. Ko malo prevro, prideni še malo popra in kolikor še treba soli.

Pražene kolerabe. Olupl in razreži kolerabe na kocke ali kako drugače. V kozico deni malo masti in žlico sladkorja. Ko je rumen, prideni kolerabe in par žlic juhe ali vode, dobro pokrij ter praži počasi, da so mehke. Potem jih naloži okrog mesa na krožnik in daj na mizo.

Redkvična prikuha. Zberi in operi v vodi zelenjavo od redkvice, skuhaj nazlo v vrelem kropu, bunčice pa skuhaj posebej, da bodo mehke; ko so kuhane jih odcedi ter zreži oboje s krivim nožem. Razgrej masla ali masti, deni noter drobno zrezane čebule in peteršilja pa moke, naredi bledorumenno prežganje ter zalij z juho. Ko prevre, deni noter zelenjavo in redkvice, premešaj, malo pokuhaj in daj na mizo.

Gobova juha s krompirjem. Skuhaj kake 3 ali 4 ua drobne kocke zrezane krompirje v dva in pol litra slane vode; prideni lorberjev list, nekaj drobno zrezanega peteršilja in česna, deni v kozico 2 žlici masla ali masti, 2 žlici moke, ko je rumeno, drobno zrezane čebule in ko še čebula zarumeni, kake 4 pešči osnaženih na drobne listke zrezanih, poparjenih in ožetih gob; mešaj, da se malo osuše, prilij malo kisa in dodaj že prej kuhan krompir z vodo vred; dobro premešaj, prideni nekoliko kisle smetane, kisa in popra ter pusti, da vre še četr ure; vlij potem na sprazene zemlje in daj na mizo.

zbirki Vide Tauferjeve »Veje v vetru«. Lino Legiša poroča o knjigi Jakoba Solarja »Kaj je z našo ljudsko povestjo?«. Bogo Grafenauer o knjigi Josip Zontar »Zgodovina mesta Kranja«. Bogo Grafenauer o knjigi France Škerl »Ljubljana v prvem desetletju ustavne dobe 1860 do 1869. J. G. o knjigi J. Sedivy »Češčina za samouke« in isti knjigi V. Mörderdorferja »Sodobna šola«. Na platnicah revije so razna drobna poročila o tujih knjigah.

Zvonček, junij 1939. V šesti številki so objavljeni sledeči prispevki: Manko Golar »Pesmica o polžu«. Vinko Biteno »Ura Njenega Veličanstva«. Cicek in birmanska uta« s slikami, van Peresnik »O gospodu učitelju, ki ni izdelal«, Franjo Čiček »Prigode palčka Bobka«, note L. M. Škerjanca »Junij-Julij-

Avgust«. Lojze Zupanc »Pripovedka o kučarskih palčkih«, pesem »Prišel je počitni čas«, podkarpatška pravljica »Kako se je oderuh uračunal«, Fran Bradač »Carovnik in njegova lajna«, kratka pesmica »V počitnicah bo čas za to!« s sliko, Ivan Razpotnik »Skrivnost zelene James«, ljudska pripovedka iz Zakakstana »Skopuh in šaljivec«, J. Pečaček »Od kod so sanje?«, B. B. »Giganska cerkev«. List zaključujejo pisma čitateljev in uganke.

V SOBOTO 17. t. m. OB pol 9 URI
BURKA O JEZICNEM DOHTARJU
LJUDSKA UNIVERZA

Nazadovanje izvoza perutnine

Perutnina in jajca so v jugoslovenskem gospodarstvu važna izvozna postavka, ki nam prinaša velik dobiček. Zato je razumljivo, da naši gospodarski krogi spremljajo razvoj izvoza teh važnih proizvodov z veliko pozornostjo. nostjo.

V prvih štirih mesecih tekočega leta izvoz perutnine in jajc ni bil preveč zadovoljiv. Opaža se znatno popuščanje, ki pa nas ne sme navdajati s skrbjo, ker se bodo razmere gotovo kmalu popravile, ker so se z glavnimi našimi odjemalci že dosegli novi sporazumi, ali pa so pogajanja še v teku.

Kar se tiče živine, je treba omeniti, da se je izvoz zmanjšal od 120,8 milijonov dinarjev v ustreznem razdobju lanskega leta na 104,2 milijone ali za dobrih 19%. Največji je padec izvoza pri zaklani perutnini, čije vrednost se je znižala za 30% na 26,2 milijone dinarjev. Nazadovanje je predvsem iskati v manjšem odjemu Nemcev, ki so kupili pri nas za dobro polovico manj, kot lani v istem času. Nazadovanje je tudi izvoz v Italijo in Švico, precej povečal pa se je izvoz na Češko in Moravsko. Izvoz žive perutnine se je zmanjšal za 14,7%, zopet predvsem v Nemčijo. Nekoliko večji pa je bil izvoz v Italijo, ki je sedaj v tem predmetu naš glavni odjemalec.

Glede jajc je omeniti, da se je po teži sicer povečal za 4,6%, glede vrednosti pa se je v primeri z istim razdobjem lanskega leta zmanjšal za 3,7% in je znašal 67,7 milijonov dinarjev. Nazadovanje je v glavnem pripisati nazadovanju cen na angleških in švicarskih tržiščih, ki je posledica večjega dovoza kitajskih jajc, ki evropskim vedno bolj konkurirajo. Povečal pa se je izvoz na Češko in Moravsko. Nekaj večji je bil tudi izvoz v Italijo, vendar je porast razmeroma manjši, kot na Češko-Moravsko.

Ko se bodo začele izvajati nove določbe o plačilnem prometu, ki nam nudijo večje ugodnosti kot doslej, se bo izvoz perutnine in jajc hitro popravil in eksport teh predmetov nam bo zopet prinašal one koristi, kot prejšnja leta.

Ostržja juha. Operi dobro kakih 20 ostrig in jih skuhaj v vodu. Ko se odpro, jih poberi iz školjk ter deni na stran. V kozico deni 2 žlici presnega masla; ko se speni, prideni zelenega peteršilja in 3 žlice moke. Ko se zarumeni, prilij zelenjavno juho in vino z ostrigami, prideni tudi malo limonovih olupkov in pusti nekaj časa vreti. Potem okisaj s limonovim sokom ter prideni oprazene žemlje in daj na mizo.

Ječmenčkova juha z gobami. Zakuhaj v 3 l vrele vode 1/4 l ječmenčka. Ko je vrelo pol ure, odlij vodo ter zalij z vrelo zelenjavno juho ali slano vodo. Prideni še drobno sesekljane zelenega peteršilja, timeza in česna ter pusti vreti 2 uri. Medtem deni v kozico 2 žlici presnega masla ali masti, potem sesekane čebule, peščico poparijenih, ožetih, drobno sesekanih gob in žlice moke. Ko zarumeni, zalij z ječmenčkovo vodo ter vse skuaj paj zalij k ječmenčku; ko nekaj časa vre, je gotovo.

Praktični nasveti

Madeže od dežja z lahkoto odstranimo. Platneno krpicu namakaj v tekočino, ki jo dobiš iz pol litra deževnice in nekoliko olja od vinskega kamna, ter drgni z njo sledove dežnih kapelj v smeri nitke na blagu. Vsa mesta odrgni nato s suho krpo ter jih zlikaj preko mokre platnene krpe.

Platneno pohištvo čistimo najlepše z navadno milnico. Soda ni priporočljiva, ker pohištvo posivi. Pred umivanjem z milnico ga izkrtajmo z mehko krtačo, po umivanju pa izplaknemo z vročo vodo.

Mastna posoda postane hitro čista, če jo umivamo v vroči vodi, kateri smo dolili nekoliko kisa.

Steklenice s strupi ne smemo nikoli shranjevati v shrambi med steklenicami z nevovarjimi tekočinami. Otroci strupov ne poznajo in nastane lahko nesreča. Pa tudi odrasel človek se lahko zmoti. Shranjujmo torej takšne steklenice na posebnem, visokem prostoru, na vsaki pa naj bo listek, ki priča o njihovi vsebini.

Prva pomoč pri opeklini. Zlasti mlade gospodinje se zelo pogosto opečejo: opečeno mesto naj si takoj namažejo z oljem in potresejo s soljo. Prst drži nato nad vročim štedilnikom, da se sol na njem počasi topi. Pri uporabi tega sredstva se nikoli ne naredijo mehurji, pa tudi bolečina naglo preneha. Prvi trenutek pa zelo neče.

KINO V MARIBORU

Grajski kino. 17 — 20 jun. **Jadviga** (Georg Alexander, Jadviga Kenda). 21 — 23 jun. **Bela smrt** (Otto Wernicke Hilde Sessak).

Esplanadno kino. 15 — 19 jun. **Kraljev tenor** (Leo Slezak, Willy Eichberger, Lucie Englisch). 20 — 22 jun. **Čarobna igra** (Martha Eggerth). 23 — 26 jun. **Gospodar Sahare** (Molk). Francoska produkcija, posneto pod pokroviteljstvom maršalov Franchet d'Espèyrea in Petaina.

Dopiši „Edinosti“

Dolina Šentflorjanska

Lepo vreme. Kdor govoriti kaj ne ve, naj vreme hvali ali zmerja; to je že znano staro pravilo. Ljudje se ga prav radi poslužujejo, vremena in pravila, kadar ne gre drugače. Kdor pisati kaj ne sme, pa jo najboljši pogruntata, če se takisto poslužijo vremena. Kričiš nad vetrom, hudičaš točo, frdamaš dež, kolneš povodenj, obupuješ nad strašnim soncem, ki hoče še to požgati, česar ni vzela voda: preklinjaš slano in sneg, ki pada sredi poletja, divjaš nad... itd. Korisno delo, vsekakor.

Pomisliti pa je tudi treba, da ubogi narod takšno preklinjanje z dopadenjem in z užiti kom poslušati in bi te v mislih postavil celo za poslanskega kandidata (že to je nekaj!) ker bi s pridom računal s tem, da bi kot kandidat se pred volivtami obljubil lepo vreme.

Takšno obljubo o lepem vremenu narod zelo ceni in spoštuje, kar se da skoraj dokazati. Skoraj sicer se nikoli ni začel vihet, toda skoraj dokazati spoštovanje naroda do obljub pa se da kar je ravno dokazano. Narod neguje celo druge obljube že dolgih dvajset let, pa ne bi teh in ponekod jih imajo že polne skrini; obljub namreč, ne dinarjev. Zato ni čuda, da o vremenu rad poslušajo, a ravno tako rad bere, že dolgih dvajset let.

No, dvajset let v življenju naroda ni nič posebnega in s to dolgotostjo bi se ne bilo ravno treba bahati. Dvajset let je za ubogi narod skoraj ravno toliko, kakor kaplja v morje, ali če pljuneš v povodenj. Nikjer se nič ne pozna. Za drugo dvajsetletnico bo treba spremeni samo besede, z delom in deli lahko ostanemo pri starem.

Zdaj bo poletje in narod se bo zopet zbiral na velikih prireditvah, da se bo navduševal za narod. Kako je ganljivo, ako se narod navdušuje za narod in manifestira za samega sebe, tako rekoč za svoj trebuh. Sonce bo žgalo, da bi trava gorela, narod pa bo kričal, mahal z rokami, cepetal z nogami, migal z brado in jezikom in manifestiral tako rekoč za svoj trebuh. Res je ganljivo, da se narod navdušuje za narod!

To sicer niso več ideali in trezen človek bi se moral s skrbjo zamisliti v narodovo bodočnost. Ali ni tole vse skupaj že grd in nesramen materializem? Ne, ne, ni prav, da misli narod na svoj trebuh!

Pravica za posameznika, za takšnega, ki ima že mnogo pod palcem, je ravno v tem, da le-ta sme misliti na tiste zadeve pred seboj. V tem je tudi razlika med narodom in posameznikom, t. j. takšnim, ki že ima mnogo pod palcem.

Za narod res ni dobro, da se mu govori o materialnih zadevah. Tole o slabih cestah, o regulacijah hudoornikov, o melioracijskih in bonificacijskih in demokracijah, pa o hrani, nižjih davkih in o prodaji živine in poljskih pridelkov, pa o odpravi brezposelnosti, in slično, je najbolje molčati. Kaj pa navsezadnje stvar koga briga? Ljudi se samo brez potrebe buji iz spanja ali dremavosti. Zares, če kdaj, je tukaj molk zlato. Mnogo, mnogo tega zlata je treba narodu, da bo zadovoljen.

Idealne zadeve. Pač pa mu je treba mnogo, mnogo govoriti o idealnih zadevah, o kreposti trpljenja in potrpljenja, o čednosti stradanja in o lepoti vitke linije, ki se, kakor vsaka zapoznela moda, pridno seli med narod, kateri se zdaj že lahko ponaša z ženskimi klubki, kratkimi krili, belimi nogavicami s cumfekom in seveda z vitko linijo. Vse takšne idealne zadeve bo treba pod letošnjim žgocim soncem še nadalje gojiti, da ne bomo ob vse ideale. In da bo duševno zdravje naroda ostalo popolno.

Tisti individuali, ki se mislijo iti v letošnji splošni suši govornike, naj začno takoj sestavljati govore, ker zdaj je čas, ko se ni popolne suše. Živo besedo bodo vžgali dremava srca in beseda bo pekla kakor navpično sonce nad golimi glavami. Z duhom je treba pobijati materijo, posebno pa naj udrihajo po cumfekih, nekaj bo že ostalo. Sai narod rad poslušajo, ubogljivi pa je tudi kolikor toliko. In zadovoljen in zaspan še tudi dokašnjo mero...

Sezona potovanja se je približala in ljudje, ki imajo več v mošnji, bodo potovali križem

kražem po svetu. Če potuješ, mnogo vidiš in nezaslišano se ti razširi obzorje. Pa še nekaj drugega se ti zbudí v srcu: rešpekti pred tujino! To je pa ravno tako, kakor debel ocvirk na žganju.

Tri pike... Kako lepo bi bilo, če bi se postavile za vsakim stavkom tri pike... Lepa čitateljica bi smatrala stavek za konec pesmi, kjer je treba še nekoliko posanjati, in sanjaya duša bi se ovila v toplotno mladansko romantiko, polno trepenjenja po mesečini in ljubezni; Marljivo bralce pa bi v treh dikah čutil poziv, da je glavna misel neke zadaj skrita, in verjetno bi si razbijal glavo, kakor da se sili reševati kako težko nemško križanko. Ampak trih pik ni mogoče vselej postavljati, kajti so razlogi takšni in onakšni, in težko je z romantiko, še težje s težkimi nemškimi križankami, kakršne prodajajo trafike na postajah in ki jih nemško znaočni radi kupujejo...

Vremena krajinam bodo se ziasnile, skoraj bo suša in še kaj drugega bo prišlo in spet bo dosti priložnosti govoriti, govoriti, govoriti; kajti tudi govoriti je še čisto zadovoljivo delo...

Po vsem svetu se namesto o vremenu, govori, mnogo gobezda; če pomislimo, o miru Zraven pa brusijo »narodni« zobe za trenutek, ko bo treba vgrizniti. Državnikih mahajo istočasno z oljkovimi vejami, nekateri kar s celimi oljkovimi vejami, ki pa so vsa ovita s strupenimi bodicji. Lep mir, zares.

Zanimivo jajce. Ameriški listi poročajo, da je kokoš nekega ameriškega farmerja znesla jajce, na katerega lupini se je dalo isno brati, da je vojna med nami. To, česar niti globokoumi državnik ni vedel, je brez nadaljnega povedalo jajce. In zaključuje ameriški list, to ne samo potrjuje stari pregovor, da jajce več od pule ve, ampak da ve celo več kot učeni državnik.

O pogodbah. Da utrdijo mir, sklepajo nekateri imenitne pogodbe. Nikoli v zgodovini se še ni sklenilo toliko pogodb, kot v zadnjem času. Stvar je humoristična. Sai, če pomislimo, ne bo nič držalo! Ko pa postane takrat ko gre zares, vse cunja papirčka.

Cunja papirčka pride prav edino pri kakem posebnem poslu. Toda o tem se v boljši družbi ne govori.

Debela ščuka in mali karpkec sta nekoč tudi sklenila nekako pogodbo, v kateri je stalo črno na belem, da ne bosta v nobenem primeru ugriznila drug drugega. Kakšen je konec te zgotbe, je skoraj neverjetno. Suhli karpkec je ob prvi priložnosti debelo ščuko pojedel...

Od vremena smo torej daleč prišli. Celo na ščuko. To je, bi rekel prvi modrijan, razvojna stopnja. Drugi bi razmišljali, da je to usoda, nekak kizmet. Bilo kakor bilo. Ampak če ga bo vreme še naprej tako kidalo, kakor ga je letos v pozni pomladi, pa bomo zares prišli vsi skupaj — na psa...

Življenje je žalostno, je baje rekel cigan humorist, preden so ga potegnili na gavage. Ampak če si še toliko svobodno, da lahko stopiš k sosedu na malo kramljanje, je že veselje. Da kruha, mesa, masla ni treba loviti na karte, kakšno veselje posebno za otroke! In končno, da lahko nekoliko kukaš v Dolino Šentflorjansko, kako se giblje in mizlje ves ta prešmentani svet, in da lahko tu in tam poberiš kako čisto majčkenco... laž, kakšen užitek! Potem pač lahko zaključiš, da vendar le ni tako žalostno na svetu. Posebno v Dolini Šentflorjanski ne...

Maribor

Nogometna tekma med novinarji in gledališkimi igralci, ki je po poročilih novinarjev (bog ve, če jim je verjeti!) končala z zmago novinarjev (očividci sicer sodijo drugače) je izzvala veliko smeha in zabave. (V tem so si vsa poročila edina). Podrobno poročilo prinese »Toti list«, ki je posvetil tej zadevi celi dve strani. Med »poklicnimi« nogometaši je bilo baje veliko pohujšanje. Novinarji in gledališki igralci pa sodijo, da so se oni vsekakor vsaj tako dobro obnesli na zelenem polju, kakor bi se nogometaši v uredništvih ali na dru. Prav gotovo je, da bi pri zamenjanih vlogah ne bilo toliko zabave.

TRIJE INDIJCI

Indija, zibelka človeštva. Zemlja mistike, fakirjev, logofilozijske, prebogatega sonca, zemeljskih dobin, bujnega življenja. To je Indija.

Preko stotilijonski genijalni narod, ki je s svojo prebogato zemljo vzbudil pohlep Zapada in postal njegov suženj, Indija drus da? Zapadu riž, bombaž, kokos, pluto, sladkorni trs, gumi, rudna bogastva, od katerih je najvažnejša nafta. Po veri so Hindusi budisti, mohamedanci in kristjani, mistični in navezani na tradicijo. Družabno so strogo razdeljeni na razrede (skupina sličnega imovinskega stanja) tzv. kaste. Najnižja kasta so tzv. pariji, popolnoma brezpravna skupina ljudi. Pripadniki te kaste morajo živeti ločeno, daleč od nasebin ostalih ljudi, a sam pogled na takšnega človeka pomeni Indijcu ponižanje, celo greh. Cerkev bi s svojim obiskom oskrunili, zato smejo le od daleč opazovati obrede. Na javnih vodnjakih parija ne sme zajeti vode, ampak mora ponižno čakati, da mu dober človek iz svoje posode podari vode. Za nje ni šole, ne bolnice, ne sodnika in za uboj parije se ne odgovarja pred sodiščem.

To so znane stvari. Znano je tudi, da so indijske množice danes živahno, skoraj divje razgibane proti kapitalističnemu Zapadu, da bi hotele nekoč same žeti svoj trud; a manj znano je, da so podprte od močnega mladega kulturnega pokreta, inspiriranega (navdahnjenega) od večnega indijskega genija, pokreta, ki jamči, da napori množic ne bodo zaman, ker bo njih nujnost, zapisana v glavo in srce vsakega Indijca. To je nova Indija, ki se je zarotila, da mora izginiti stara, takšna, kot je opisana zgoraj.

Prvi v vrsti mladega pokreta je veliki Indijec Rabinbrant Tagore, veliki pesnik, ki v popolnoma novi obliki, s preprosto besedo v svoji pesmi, daje vso filozofijo življenja. Danes je preveden v mnoge svetovne jezike. Tudi v našem jeziku smo že čuli nekatere njegove stihe, ki so kot nova, močna pesem svobode zazveneli od Vzhoda.

Morda je manj znan drugi Indijec, ki je izšel iz kaste parijev, a po čudnem naključju je dobil šolsko izobrazbo, ki je drugače ostalim članom te kaste nepristopna. To je dr. A m b e d k a r. Kot otrok se je slučajno spoznal z nekim plemskim poglavarjem, ki ga je, videč njegovo izredno nadarjenost, poslal v šolo. Pozneje je postal znamenit učenjak, dosegel častne doktorate svetovnoznanih

Pragersko

Pragerska postaja — zopet živahna. Kakor vsako leto, tako je tudi letos postaja Pragersko zelo živahna. Peron je ob vsakem vlaklu poln potnikov. Opaža se, da je izhod postaje Pragersko zelo neroden. Potniki grelo ven, drugi iz vlaka po karte so nadaljnje potovanje in tako potem nastane gneča; da mnogokateri potnik ostane na Pragerskem, njegova priljaja pa se pelje naprej. Zato bi bilo zelo potrebno, če bi bila dva izhoda, je ob poti hiša pri hiši.

Občni zbor Ciril-Methodove družbe. Ciril Metodova družba je imela v sredo 7. junija ob 8. uri zvečer v gostilni Stampfel na Pragerskem svoj redni občni zbor. Občnega zbora se je udeležilo precej članstva, videlo se je pa, da jih je mnogo izostalo. Občni zbor je s kratkim govorom otvoril g. G e i b i č, nakar je bila daljša debata o nadaljnjem delu v tekočem letu. Z besedami »Upamo, da nas bo drugo leto mnogo več«, se je občni zbor zaključil.

Gasilska tombola v Šikolah pri Pragerskem Na praznik Sv. Rešnjega Telesa je priredila agilna gasilska četa v Šikolah pri Pragerskem dobrodelno tombolo. Vreme je bilo četi zelo naklonjeno, tako da je bil obisk jako dober. Dobitki niso bili tako veliki kakor pri drugih društvih, vendar so pa bili za kraj, kakršen je Šikole, zelo veliki. Po tomboli je bila prosta zabava, katera je četo gmotno zelo dobro podprla.

Pozajanja za razsvetlavo. Občina Spodnja Polskava-Pragersko se je na mnogih sejah pogajala za boljšo razsvetlitev poti na Pragerskem. Končno je bilo sklenjeno, da bodo v najkrajšem času začeli napeljevati električno razsvetlavo. Poti, ki do sedaj še niso razsvetljene, so tega že dolgo prepotrebne, saj je ob poti hiša pri hiši.

Občinski sluga je preslabo plačan. Sluga občine Spodnja Polskava-Pragersko je za svojo naporno službo preslabo plačan. Z borjnimi 450 dinarji mesečne plače mora preživljati petčlansko družino. Poleg tega je že štiri leta v tej službi, in še ni nastavljen. Zato raj se občina vsaj malo ozre v njegove razmere in če za še ne našta, ga naj vsaj boljše plača, da bo lažje preživljal sebe in družino.

Fram

Okrožni zlet Sokola v Framu. Sokol Fram je imel v nedeljo 11. junija velik okrožni zlet, kateremu so se odzvala vsa društva. Že v zgodnjih jutranjih urah je bilo na telovadnišču vrvenje in vežbanje raznih oddelkov. Dopoldan ob 9. uri so bile skušnje vseh oddelkov. Popoldan povorka, ob 15 uri pa telovadni nastop, kateri je zelo lepo uspel. Vsi oddelki so vaje izvajali zelo lepo, kar je znaka da so imeli dobre vaditelje. Po nastopu je bila prosta zabava.

Od Sotle

Grozna toča. Nismo se še pomirili od dveh zaporednih povodnij ob Sotli, ko nas je dne 9. junija nekako ob 5. uri pop. obiskala strašna šiba božja: toča. Zanimivo je, da se toča, in to huda, strašna toča, zadnja leta stalno drži Sotelske doline. L. 1937. je dobesedno zabilja v nič vse rastlinstvo v veliki občini. Polje ob Sotli, da v obeh farah, poljski in bučki, jeseni niso nabrali n. pr. koška sadja. Tudi ostali živež je šel v nič. Ljudje so pretočkli leto s stradanjem. Grozna toča bo ljudem še dolgo v spomin. Lani je ravno tako strašna šiba božja udarila Bizelsko z obrobniimi občinami in mahnila mimožređe še po nekaterih vinogradih občine Sv. Peter pod Sv. goricami. Bizelsko pa je bilo uničeno kakor leto poprej Poljska občina, da so šli ubožni ljudje obupani v zimo. Prošli petek pa je udarilo okoli Podčetrčka, in sicer vasi Imenoimenska gorica, Slake. Sopotje in Podčetrček. Posebno je udarilo črto Slake, Sv. Križ, Imeno. Debela toča je padala skoraj vse uro, vmes pa tak nalič, da je hotelo, vse odnesti. Vsa kultura na poljih in v vinogradih je uničena, sadje popolnoma ubito. Posledice zadnje toče bodo čutili ljudje še leta, posebno v vinogradih. Strašno nas letošnje leto tepe!

ŠIRITE „EDINOST“

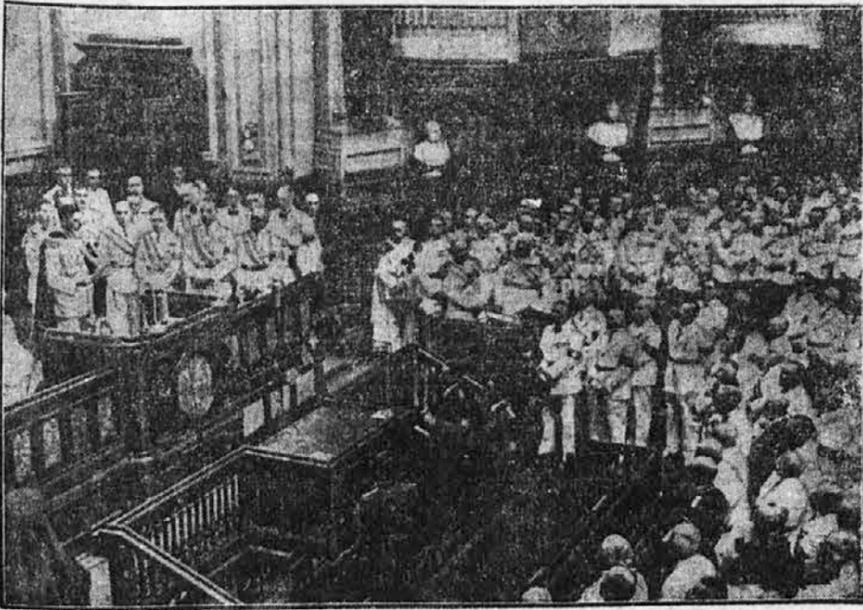
univerz in končno bil imenovan za profesorja univerze v domovini. Ker se je pozneje izkazalo, da pripada kasti parijev, mu je bilo onemogočeno delovanje na univerzi. Potrji in obupani učenjak se je zatekel v vrste svojih ljudi in bolno užajljeno je klical, da zlomijo tradicijo v sebi in stopijo v borbo za svoje človeške pravice. Danes vodi ta človek v novo miselnost okrog 50 milijonov ljudi.

Tretji veliki Indijec je Mahatma Gandhi. Kdo ni slišal o njem? Koliko zmag je izvojeval brez orožja, ker je osebene koristi zatajil v korist skupnih.

To so trije veliki Indijci. Na teh treh in tisočih drugih sloni danes kulturni osvobodilni pokret Indije. Prosvetljene naroda ni mogoče podjarmiti. To je zakon in o. Tagoreja riend- ri daleč do časa, ko bo Indija prosvetljena in postala subjekt v človeški družbi.

In če danes imperialistične sile še terjajo od svojih ljudi, da krvavijo, ker se kapitalu hoče nove zemlje, da zaslepi lačne množice, a da pozneje sam uživa plodove te zemlje, ali se te množice ne zavedajo, da bo prišel čas, ko bo treba znova krvaveti kadar bodo prebujeni Indijci in drugi, zavedajoč se svoje človečanske enakopravnosti, terjali svojo zemljo zase?

Stampar V.

Rumunski kralj Karol otvarja parlament

Trbovlje

Trbovski Sokol slavi to leto trideset letnico svojega obstoja, ko je od časov prvih apostolskih borcev in propagatorjev do danes na široko razprostrl svoja krila po vsej črni dolini, in tako združil nad tisoč Sokolov in Sokolicev v močno falango krepkih borcev za državo in njeno svobodo. V svojem jubilejnim letu je priredil Sokol v Trbovljah serijo nad vse uspešnih prireditev, ki so bile prava manifestacija sokolske kulture in visokih ciljev. Krona njegovih prizadevanj na vseh področjih kulturnega snovanja pa je akcija za postavitve spomenika Viteškemu kralju. Aleksandru I. Zedinitelju v Trbovljah. Spomenik, ki je mojstrsko delo akademskega kiparja Frana Repiča, bo stal ob glavni cesti tik Sokolskega doma. Sredi topolov z vrhovi Mrzlico in Ostruhom v ozadiju bo predstavljala bronasta soha kralja v nadnaravni velikosti, odtelega v generalski plašč, s sabljo v levici, ko stopa nasmejan med svoj narod in z gesto desne roke kaže s sproženimi tremi prsti svojo misel o troedinem narodu. K odkritju spomenika, ki bo dopoldne po končani povorci je povabljen zastopnik Nj. Veličanstva kralja Petra II., sodelovalo pa bo tudi vojaštvo, vsa kulturna in humanitarna društva, za časa blagoslovitve pa bo pel druženi pevski zbor. — Z odlokom ministrstva prosvete je dovoljena na območju železniške direkcije Ljubljane polovična voznina. In to, za odhod v Trbovlje od 17. do 18. junija. Kupljena cela vozna karta velja potrjena od privediteljskega odbora do 19. junija za brezplačni povratek.

Okoli Svečine

Nekoliko nasvetov in poduka gospodu Dreisiebnerju, čuvarju kmečkega spomenika na Špičniku.

Presodite sami, gospod Dreisiebner, ali ne bi bilo boljše, da bi Vi namesto telefonske depeše ob 9. uri dopoldne, katera je šla skozi petero rok in ust predno je prišla v roke veterinarja, sami prišli s prvim avtobusom ob 7 in četrt jutraj v Maribor, se pogovoriti z zdravnikom in bili že ob 8. uri jutraj nazaj v Svečini?

Ali ne bi bilo boljše, da bi Vi sami nudili vaši živini tako zvano prvo pomoč, katera je več laična kot strokovna, s tem, da bi pod zadnji del krave, ki ji je izpadla maternica po porodu vsaj podložili že ponoči kako čisto rjuho in ne pustili maternico ležati na nečistem ležišču?

Ali ne bi bilo boljše, da bi Vi v vaši telefonski depeši, namesto operacije (kakšne?) in instrumentov, naravnost omenili, da je kravi po porodu izpadla maternica, da je kravi veterinar, takoj vedel kaj mu je treba storiti in vzeti seboj — prav tako, če bi Vi recimo sporočili, da je bila krava na pašni in da je treba instrumentov, namesto, da bi enostavno javili, da je krava napihnjena?

Končno si zapomnite: Najboljši instrument za take slučaje so samo gole zdravniške roke, katere bi Vam bile ob pravem času pomagale maternico spraviti nazaj in s tem žival rešiti, če bi se Vi bili za to pobrigali.

Kar se pa tiče operacije na katero ste Vi mislili, to je amputacija (odvzete) maternice, ki so jo že pred polstoletjem uspešno vršili v kmečkem hlevu — kakor Vi pravite — Vam povem jaz, da bi jaz v ponovnem sličnem slučaju, ki bi Vas zadela doma na Špičniku bil primoran ravnati tako postopati, kot sem tokrat na dan 5. maja leta Gospodovega 1939, to je bil dal žival zaklati, da Vam s tem vsaj nekaj rešim. Na zadnje pa se to: Če bi bil jaz na zahtevo in izrecno odgovornost lastnika na živali izvršil tako operacijo, ki ste jo Vi imeli v mislih, pomislite kaj bi jaz vse seboj prinesel: en majhen nožič, ene majhne škarije, eno iglo in za sivati svilen nit, v roki pa tisto vidljivo gumi-lega še vsa sredstva za moderno terapijo. V tem slučaju pa dvomim, da bi Vaša krava nosila še deset let teleta in dajala mleko. Gospod Dreisiebner — Vaša krava — molznica je bila par ur pred poginom!

Veterinar Josip Keluc

»Čuvar kmečkega spomenika na Špičniku« pojasnjuje:

O taki nevolji pri kravah sem poučen. Saj črpam poljudna zadevna navodila med drugim iz svoje knjige »Ilustrirani domači živinozdravniki«, ki jo je spisal hohenhaimski profesor Wilhelm Lipperlen. (Glej n. pr. sliko 19. na strani 249!) Zato se je moje poročilo kot »zelo nujna telefonska depeša«, ki sem ga naslovil sreskemu načelstvu Maribor levi breg dne 5. maja ob 6.45, glasilo tako:

»Krava Ivana Dreisiebnerja je pred 13. urami teletila. Izpadla je maternica. Gospod živinozdravniki se naproša, da pride čim prej z motornim vozilom in s potrebnimi instrumenti za izvršitev operacije v Sv. Jurij ob Pesnici na orožniško stanico, kjer ga čaka kažipot.«

To telefonsko poročilo je oddal kot prvi g. podnarednik Drezdič, ki mu je sresko načelstvo izreklo nezadovoljstvo, češ: »Zakaj se zasebna zadeva telefonira po orožniški stanici? Živinozdravnika ni v uradu.«

Kot drugi je oddal depešo g. narednik Pero Petrič ter vnovič poudarjal nujnost.

Kot tretja je telefonično vprašala gđ. Mica Hlade, da li je živinozdravniki že obveščeni o zelo nujni zadevi. Dabila je odgovor: »Je že na potu.«

G. živinozdravniki je prišel počasi ob 15.10 na moje dvorišče, nakar je ugotovil, da je prišel prepozno. Dodal je: »Kravo je treba zaklati ter meso skusiti prodati kilokram po 2 dinarja.«

Krava je bila vredna kakih 3000 dinarjev. Ker sem imel telefonskih stroškov 18 din., živinozdravnikiških stroškov pa 250 din., sem prejel za meso in kožo zaklane krave čistih samo 1000 din. Moja resnična škoda pri tej kravi je po moji stvarni cenitvi 2000 dinarjev.

Čisto rjuho smo kravi podložili že 10 ur pred prihodom g. živinozdravnika. O zadevni »operaciji« nas pouči vsaka dobra živinozdravnikiška knjiga. Nisem trdil, da bi krava po operaciji »nosila še deset let teleta«, pač pa je g. veterinar med pričami sam rekel, da če bi bil prišel pravočasno, bi bil spravil maternico z lahkoto na svojo lego in tako rešil kravo in tele.

Tudi ne drži nasvet, da bi naj bil jaz sam prišel v Maribor z avtobusom ob 7.15, ko bi se z g. veterinarjem sploh še ne mogel uradno razgovarjati in bi zato že ob 8. uri ne mogel biti zopet nazaj v Svečini.

Drži torej samo, da je bila krava molznica »par ur pred poginom«, to pa zato, ker je g. veterinar — ne po moji krivdi — prišel prepozno.

Ivan Dreisiebner.

Novice iz Esperanta

Pariški velesjem uporablja kot poslovni jezik tudi esperanto in je letos izdal v esperantu prospekte. Na velesjemu bo razstavljalo okrog 8.500 razstavjalcev iz 85 držav.

V vse šole v Angliji naj bi se uvedel na predlog Zveze za Društvo narodov esperanto, ki lajša mednarodni promet in sporazumevanje.

Esperantska kolonija v Palestini. V Palestini se namerava osnovati kolonija ustanovitelja esperanta dr. Zamenhafa.

»Esperantsko potovalno pisarno« je ustanovilo neko potovalno društvo v Kopenhagnu za vso Dansko.

Prospekt v esperantu je izdalo glavno mesto Nizozemske Amsterdam, ki ima 50 prekopov, 350 mostov in 400 antičnih zgradb.

Esperantska kolonija v Braziliji. Belgijski inženjer Deckers je ustanovil esperantsko kolonijo »Dobra nada« v braziljski državi Griaz. Prijavilo se je za naselitev že 60 interesentov z velikim kapitalom.

Esperanto v Hollywoodu. Režiser Clarence Brown je prvi uporabil esperanto v delu nekega razgovora v filmu »Kijotova zabava«. Esperantisti iz vsega sveta so mu poslali 2.000 pisem in kart s priznanjem in čestitkami. —ski.

Borba tujega kapitala za romunski petrolej

Poleg političnega boja, ki je le odmev gospodarskih trenj med državami, zavzema medsebojna borba kapitala za nadvlado naravno bogatih a gospodarsko šibkih držav pomembno, če že ne odločilno vlogo. Tako je tudi v Romuniji.

Romunijo je narava obdarila z bogatimi vrelci nafte, tako da je ena glavnih proizvajalcev nafte v Evropi. Ogromno množino nafte Romunija izvažajo. Njena domača poraba ne dosega niti ene tretjine. Nafta je najvažnejši izvozni produkt Romunije. Zato je razumljivo, da je mednarodni kapital v stalnem boju z domačim romunskim kapitalom, ki pa še vedno kljub domači zaščiti podlega pr. moči tujega kapitala.

Borba tujega kapitala z romunskim se je pričela v večjem obsegu šele po svetovni vojni. V predvojni Romuniji je pred stavljali tuji kapital 95% vsega vloženega kapitala v romunski petrolej. Razdelitev kapitala pred vojno je bila taka-le:

nemški 30%
angleški 24%
holandski 15%
francoski 10%
ameriški 8%
avstrijski 2%
belgijski 4%
ostali 2% in romunski le 5%

Iz tega je razvidno, da je bil v predvojni Romuniji najjačji nemški kapital, katerega so predstavljal družbe: »Stearna Româna«, »Vega«, »Concordia« in »Creditul petrolifer«. Celokupna udeležba nemškega kapitala je znašala okrog 6 milijard lejev ter je predstavljala trusta: »Deutsche-Petroleum-Aktien-Gesellschaft« (Depag) in »Allgemeine Petroleum Industrie A. G.« (Apiag). Težnja obeh nemških trustov je bila dvigniti nasprotstvo med angleškim trustom »Royal Dutch« in ameriškim »Standard Oil« in tako doseči boljši položaj, kar se jima je tudi deloma posrečilo.

Razmah nemške petrolejske industrije je ustavila svetovna vojna, dokler nista Francija in Anglija s posebnim sporazumom v San Remu 25. maja 1920 odvzeli Nemčiji ves kapital, ki je bil udeležen v Romuniji. Ta sporazum je dal tujim družbam 94% vsega nemškega kapitala in le 6% romunskim družbam. Največja nemška družba »Stearna Româna« je pripadla Angležem, Francozi pa so dobili »Concordio« in »Creditul petrolifer«, »Vega« pa je prišla pod nadzorstvo belgijskega kapitala. — Kljub temu, da je bil romunski kapital pri razdelitvi nemškega tako oškodovan, je vendar začel rasti in je znašal po mnenju romunskega gospodarskega strokovnjaka Serdaruja 1923. leta 3669 milijonov lejev, z vsemi investicijami skupaj pa 6172 milijonov papirnatih lejev, t. j. nad 50% (G. St. Serdaru »Le nouveau regime minier en Roumanie« Paris, 1923, stran 66.).

Med tem pa se je pričela v Romuniji pod vodstvom liberalne stranke ostra borba proti tujemu kapitalu. Liberalni stranki po robu se je postavila kmetiška stranka, ki je poudarjala poljedelski značaj Romunije, ki zahteva, da se izboljša in izkoristi bogastvo zemlje, za kar pa je potreben kapital, ki ga Romunija nima. Radi tega je treba, da ostanejo vrata tujemu kapitalu odprta. V tem boju je zmagala liberalna stranka, k čemer ji je veliko pripomoglo dejstvo, da je postala vladna stranka in je tako z najvišjega mesta vodila borbo. Liberalna stranka je sicer zmagala na političnem polju ne pa

na gospodarskem in tako je bil sestavljen kapital 1929 l. tako-le:

francosko-belgijski 23.0%
angleško-holandski 20.0%
angleški 20.0%
romunski domači 20.0%
romunski tuji 7.7%
ameriški 6.6%
italijanski 1.7%
drugi 0.8%

Proti l. 1923 je romunski kapital jako nazadoval. Dejstvo, da je vlada izdala zakone, ki so ščitili domači kapital, ni moglo preprečiti njegovega padca, in je padel za več kot polovico. Kje iskati vzroke za ta neuspeh? Kot vedno je tudi tu igralo glavno vlogo pomanjkanje pravega domačega kapitala, ki ni mogel izkoristiti ugodnosti, kimu jih je nudila romunska zakonodaja.

Tujemu kapitalu je bilo tako omogočeno, da se je pod firmo romunskih družb usidral in znatno izboljšal svoj položaj. Vse to je privedlo vlado do tega, da je 1929. l. izdala nov zakon, ki ni poznal nikakih razlik med domačim in tujim kapitalom. Glavni pogoj za pridobitev koncesij po tem zakonu je bila tehnična in finančna sposobnost družbe, ki je prosila za koncesijo.

Z nastopom liberalnega režima se je pričel romunski kapital polagoma zopet dvigati, k čemur je pripomoglo še novi zakon o izkoriščanju petrolejskih vrelcev iz l. 1937, ki daje prednost za nove koncesije onim družbam, katerih delničarji so romunski državljani vsaj v pretežni večini, in da se upravni svet teh družb sestoji iz Romunov.

Glavne družbe, ki zastopajo danes tuji kapital so: Angleška »Astra Româna« in »Unirea«; francoski kapital predstavljajo »Concordia«, »Columbia« in I. R. D. P. Amerikanci imajo »Romano-Americano«, Belgijci »Concordio« in Italijani »Prahovo«. Najvažnejše romunske družbe so »Creditul«, »Minie« »Redeventa« in »Petrol-Block«!

Te družbe v glavnem predstavljajo kapital, ki je sedaj razdeljen tako-le: (glej O. Schmidt, Praha, »Brazdas«, II, 328):

	milij. lejev	%
romunski	3.373	26.22%
angleški	2.653	20.62%
angl. hol.	2.085	16.21%
francoski	1.993	15.49%
ameriški	1.300	10.10%
belgijski	823	6.44%
italijanski	435	3.40%
holandski	72	0.56%
nemški	49	0.38%
drugi	75	0.58%
Skupaj	13.863	100.00%

Borba kapitala za romunski petrolej danes še ni končana. Gornje številke nam povedo, da je še vedno 73.78% kapitala t. j. 8.490 milijonov lejev v tujih rokah.

Večina kapitala je zapadno evropskega. Nemškega je tako malo, da ni mogoče misliti, posebno pa še v današnjih razmerah, da bi se mogel uveljaviti. Ogromne vsote romunskega denarja odhaja kot dobiček v Pariz in London. Milijarde francoskega in angleškega kapitala so danes gospodar romunskega petroleja. Kako dolgo, je drugo vprašanje. Borba romunskega kapitala s tujim še ni končana. O borbi tujega kapitala samega med seboj pa tu ne bom govoril. Gotovo je, da se bo zopet poostri, kdaj, pa je odvisno od raznih vprašanj, ki imajo danes na gospodarski razvoj sveta odločilen vpliv!

J. U.

Pričetek proslav 150. obletnice Velike revolucije

V Parizu je bila te dni prva proslava francoske revolucije, ki ji bo sledila vrsta vse leto. Prva proslava je bila bolj uradnega pomena in so ji prisostvovali preds. republike, ministri, skupščina, diplomatski zbor in delegati organizacij. Vršila se je na dvorišču nekega hotela, kjer so se pred 150 leti zbrali trije stanovi v dvorani, ki se je pozneje porušila. Z gredami cvetic je bil obnovljen floris dvorane — na desni strani je stal plemiški stan, na levi duhovski, na sredi blizu vhoda je bil stisnjen tretji stan, ki se je pozneje sam postavil za edinega predstavnika francoskega naroda. Minister za narodno vzgojo Zay je dejal, da so se tu zbrali pred 150 leti stanovi, ki naj bi našli zdravila za brezizhoden finančni položaj. (Baje se je pri teh besedah sedanjí finančni minister Reynand greko nasmehnil). Toda stanovi niso hoteli priznati nobenega novega davka, dokler kralj ne podpiše ustave. Kralj je ukazal, da se stanovi razidejo, nakar je izjavil tretji stan: »Gospodje, združeni narod ne more spre-

jematí ukazov!« Namestu oblasti kralja je bila postavljena oblast naroda.

Vsa množica prisotnih je odšla v Versailles, kjer je v stekleni dvorani spominjala vsa oprava na Francijo pred 150 leti. Tu je Heriot dejal, da še danes uravnava življenje v svobodnih državah takrat sestavljena deklaracija pravic, ki je pogoj državnega, kulturnega in moralnega življenja. »Če bi Francozi izgubili vero v demokracijo, če se ne bi več znali združiti okrog velikih idej svobode, vzajemnosti in pravice, bi se v svetu ne znašli več«. Zaključil je govor z vzkliki, naj bodo to proslave vseh svobodoljubnih ljudi vsega sveta.

Predsednik republike Lebrun pa je povdaril, da bo Francija v primeru nove nevarnosti ali napada združena in enotna, kajti v srcih Francozov gori kakor kardarki preje plamen revolucije. (Nekateri opozicijski listi pripominjajo, naj te proslave opozarjajo tiste, ki vladajo, na njih dolžnosti in odgovornost. —sp)

MARIBORSKA TISKARNA D. D.

VODILNO TISKARSKO PODJETJE SEVERNE SLOVENIJE
POSTREŽEMO HITRO, DOBRO IN PO NIZKIH CENAH
TELEFON 25-67, 25-68, 25-69

ANDREJ ZMAVC

Nekaj iz davnih izkustev za kmečkega živinorejca

Leta 1899. sem začel sodelovati pri našem vodilnem in najstarejšem kmetijskem strokovnem listu »Kmetovalec«, ki mu je bil takrat in še dolgo potem odlični urednik Gustav Pirc (1859—1923), ravnatelj tedanje c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani. Kakor o vinarstvu in kletarstvu, ki sta mi slej ko prej posebno pri srcu, sem že pred desetletji z enako ljubeznijo priobčal v »Kmetovalcu« razprave tudi o sadjarstvu in o živinoreji. Baš z živinorejo in mlekarkstvom sem se namreč neka leta doma in v tujini mnogo bavil in sem srečen, da mi ta velevažna, temeljna kmetijska stroka ni ostala tako čisto neznana stvar, kot se često dogaja tako zvanim specialistom za druge vrste kmetijskega gospodarstva. Čista, popolna strokovna enostranost v javnem delovanju je posebno za našo vas lahko celo škodljiva...

Leta 1904., ko je bil »Kmetovalec« že v XXI. letu svojega izhajanja, je to glasilo Kmetijske družbe prineslo med drugimi mojo nekoliko daljšo razpravo »Nekatere napake v našem kmetovanju s posebnim ozirom na živinorejo«. Naj mi bo dovoljeno, da prinesem danes — po dolgih 35 letih — odlomek iz te razprave, kakor smo pač pisali takrat, in sicer nekaj malega iz davnih izkustev posebej o negi krave, o negi matere naših hlevov, obenem z namenom, da vidimo, kako smo kaj v splošnem napredovali v tem pogledu v vseh teh letih 20. stoletja. O tem pa naj sodi vsakdo sam! Torej:

»Krava pri gobcu molze«, to je splošno potrjena, priznana resnica. Red, točnost, snaga se morajo tu posebno pouzdati! Krave so matere naših hlevov, za nas pa neprecenljive vrednosti, prave dobrotnice. Priporočljivo je, da damo breji kravi dovolj prilike, da se more dovolj razgibati. Krave, posebno pa prvesnice, rade vajo sicer jako težko in često ne brez nevarnih posledic. Premrzla voda, težka hrana (slama, pesa i. dr., v večji množini zaužita) povzročata večkrat, da krava izvrže.

Največ pozornosti je pa treba posvečati telitvi. Čas se približno že preračuni, potem pa imamo še gotova znamenja, ki povedo, da čas telitve ne more biti več daleč. Spolovila in vime zatečejo, trebuh nekako uplahne, žival postaja nemirna, ozira se nazaj, hoteč videti mladega, ker čuti že manjše porodne bolečine, a hujše navadno kmalu sledijo.

Živinorejca se premnogokrat prezgodaj in bolj razburja, kakor je potrebno. Če bo treba pomagati, boš mogel to z najboljšim uspehom storiti le takrat, če si mirne krvi. Torej tukaj je nekaka mlačnost na mestu, da se človek ne prenglji. Mir mora imeti pa tudi žival. Tuji človek, kakor sploh vsakdo, kogar se žival plaši, naj ne hodi blizu. Krava se potem navadno vleže ter leže teleti.

Potrpežljivost je tu posebno umestna. Sploh le v posebnih in redkih primerih je treba izredne človeške pomoči.

Mehur s tekočino, ki se najprej prikaže, ...apravi tako rekoč mladiču pot; počasi od sebe, vada izteče in nogi se kmalu prikažeta. Naravna lega teleta je, če prihaja na svet s prvimi nogami in na njih leži glava. Če torej opaziš parkeljce navzdol (s podplati) obrnjene, je to skoraj vselej dobro znamenje, da prepustimo brez skrbi vse delo naravi sami. Sicer se o legi teleta prepričamo prav previdno z roko, ko smo si gladko porezali nohte ter roko namažali z oljem. V posebno nevarnih legah mladiča je treba poklicati na pomoč dobrega veččaka ali živinozdravnika.

Nekoliko opojne pijače, ki se da živali pred porodom, je dobro imeti pri rokah; to olajšuje, pospešuje porod, o čemer sem se sam večkrat prepričal.

Grozno je videti, kako ravnajo nekateri vaški »živinozdravniki« z ubogo živaljo; to se ne more imenovati niti »mesarski« več. Čisto pozabijo, da ima tudi govedo

živce, kri, življenje, nežne organe, kar so gotovo spolovila; nekateri pa sploh nežnosti ne poznajo, torej takim ljudem živali ne smemo zaupati, če je nečemo trpinčiti ali uničiti, sebi pa škodovati!

Mehur, ki se najprej pokaže, počasi torej sam od sebe, njegova tekoča vsebina pa pospešuje porod na ta način, da moči spolovila, ki bi bila sicer presuha, kar bi telitev oviralo, če bi namreč voda iztekla morda prezgodaj.

Če je pa le potrebno, da kravi pomagamo, naj to obavimo s primerno vrvico, če ne gre drugače, za nožice, šele tedaj, ko se pokažejo. Vlečeta, prav za prav kravi pomagata naj kvečjemu dva moža; žival se napenja seveda prenehoma in ravno tako delata moža: nikoli ne smeta vleči, ko žival počiva in jima ne pomaga! Čelo napačno je, vleči na eno stran, kar se posebno rado nevede pripeti, če krava leži. Vleči je torej natančno v smeri, kakor prihaja tele, rajši bolj navzdol kakor navzgor.

Prigodi se tudi prav lahko, da se pri tem glava zasuče ali zavije nazaj zavoljo kake ovire; posebno rado se pa to pripeti, če prengljo, prezgodaj in premočno vlečemo, namesto da bi le živalsko naravo podpirali! V takem primeru moramo tele pač previdno poriniti nazaj, da pride z glavo v prejšnjo naravno lego; navadno si potem žival pomaga sama.

Dokler je tele z materjo v življenski zvezi (po popku), se ni bati za tele; kakor hitro je pa ta vez pretrgana, se tele zadušijo, če ni hitre pomoči, da pride tele čim prej do zraka.

Kadar je tele srečno na svetu, imamo že druge, nove skrbi. Krava se mora iztrebiti (izčistiti, zravnati), kar se zgodi navadno v 2 do 6 urah. Krava dobi vnovič bolečine; dati ji je popoln mir! Koristno pa je, ako jo takoj po porodu nekoliko drgnemo po hrbtu, zlasti okoli križa, n. pr. s kakim žganjem, nato jo pa na lahko odenemo. Na prepihu krava ne sme stati.

Dokler se iztrebek popolnoma ne izloči, ki ga moramo takoj odstraniti, je vedno opazovati utrujeno žival. Pred kakimi desetimi leti sem videl v nekem kraju na Spodnjem Štajerskem kravo, ki se je — sama sebi prepuščena — zadušila, hoteč požreti iztrebek. Konjederec, ki je prišel ponočno, ga je potegnil kravi iz goltanca, a gospodar dotlej niti ni slutil, kaj je bil vzrok poginu. Tele je dobilo tako že prvi dan svojega življenja mačeho. Če se krava ne more iztrebiti sama, ji je treba pomagati umetno, kar pa je prepustiti živinozdravniku, strokovnjaku.

Pogostokrat nahajamo veliko napako pri hlevih, da njih tla preveč visijo od jaslji proti žlebu. To je neugodno za krave sploh, posebno pa za breje. Maternica kaj rada sili na dan ali celo izstopi. To je nov, opravičen strah za živinorejca, da bo ob kravo. Nezgoda pa se laže prepreči, kakor se da pozneje pomagati. Preveč viseča tla poleg silnega napenjanja živali so tega kriva v prvi vrsti! Temu se pa vendar lahko odpomore.

Če se stojišče pri zadnjih nogah takoj znatno zviša in kravo tišči na križ, maternica navadno sama zleze nazaj. Če pa je močno izstopila, je treba previdne pomoči z rokami. Z mlačno vodo jo očistimo, namažemo jo s finim oljem ter jo previdno uravnamo na svoje pravo mesto tako, da najbolj zunanji konec spravljamo naprej, kakor če bi obračali mehki klobuk, črevo i. sl. Primerna obveza — tudi neke spojke rabijo — in zvišanje stojišča za zadnji del telesa je potrebno. Tu je treba veččaka, da se občutljivi organ kako ne raniš. Posledica bi bila — smrt!

Kaj sem pa jaz sam doživel pred skoraj 25 leti!? (Okoli leta 1880). Neverjeten, grozovit slučaj, čigar resničnost pa doka-

Kupujte

ori tvrdkah ki
oglašujejo v

„EDINOSTI“

Zem vsakemu, ki to zahteva, s še živečimi pričami.

Bil sem še majhen deček, ki sem se pa rad stisnil v kak kotic, če nisem smel biti med »poklicanimi«, da sem neopaženo zasledoval take reči. Saj moji vrstniki niso bili prav nič boljši.

V nekem hlevu je kravi po otežitvi izstopila maternica, kar je bilo nekaj čisto novega gospodarju in sosedom, ki so bili naprošeni za svet. Živinozdravnika ni bilo blizu, pa se je oglašil neki vaški mazač, trdeč, da to reč, ki visi kravi iz spolovila, dobro pozna in jo je treba odrezati, ker krava sicer pogine. Sklenjeno — storjeno! Grozen prizor! Krava strašansko zarjove, stegne glavo pod jasli, noge pa vsaksebi; v grozovitih bolečinah je dobila še parkrat po glavi s sekuro, kar je bilo zadnje korenito sredstvo teh veleumov, in po njej je bilo. Nikoli ne pozabim tega prizora.

Ko sem že znal brati, sem našel v tistem starem »Domačem živinozdravniku« (iz katerega leta je, sam ne vem več) popisan izstop maternice, z dobrimi navsketi, a dotični gospodar se ni toliko pobrigal, da bi bil v onem resnem primeru posegel po knjigi, ki jo je imel sam doma, ter preprečil nesrečo, ki ga je zadela zaradi bedastega nasveta vaškega nevedneža.

MARIBOR
KOPALIŠKA ULICA 6

TISKARNA

LITOGRAFIJA

OFFSETTISK

KAMNOTISK

BAKROTISK

ANILINSKI TISK

KNJIGOVEZNIKA

KARTONAŽA

PLAKATIRANJE

Tako se dan za dnem nevednost, starokopitnost, trovratnost, nazadnjaštvo tudi drugod maščuje nad sličnimi nevernimi Tomaži, ki jih imamo, žal, še toliko po naših krajih.

Prve dni dajati kravi prestano, a nikdar ne pretoplo vodo, je prav umestno. Nepotrebno je, kravi ponujati vsa mogoča močna krmila neposredno pred telitvijo ali celo med porodom samim, ker dobrega učinka to tako ne more imeti, pač pa celo ovira porod. Tudi neposredno po telitvi je treba previdno in po malem krmiti, dokler želodec ne pride zopet k prejšnji moči.

Ko vime narase in se napolni z mlekom, je dojiti. Prvo mleko jako dobro učinkuje na prebavila mladega telega, ki jih izčisti.

Pogosto se pojavlja vnetje vimena, zlasti če ne pomolzemo do čistega ali pa krava stoji na prepihu, n. pr. blizu vrat itd. Največkrat je vnetje posledica prehlajenja. Kravi je torej določiti ugoden prostor, vime pa je dobro nekajkrat namažati z oljem ali z mastjo, da ostane mehko ter se zabranijo druge slabe posledice. V hujših primerih je prepustiti lečenje živinozdravniku.

Nastljičaj kravi mehko, snažno, suho steljo. Ko spiras in čistiš vime z mlačno vodo, osuši ga potem vselej s čedno cunjol!

Halo!

Poskusite in prepričali se boste, da so mesni izdelki in mesne konzerve, ki jih izdeluje in priporoča

JOS. BENKO

Tovarna mesnih izdelkov in konzerv

MURSKA SOBOTA - Tel. št. 8

res okusni in prvovrstni.

Cene so konkurenčne, postreženi boste vedno solidno!

Prodajalne:

Maribor, Glavni trg 16
Maribor, Aleksandrova 19
Gornja Radgona